

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут лісового і садово-паркового господарства

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри ландшафтної
архітектури та фітодизайну

д.б.н., проф. _____ Колесніченко О.В.

« ____ » _____ 2026 р.

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Проектні пропозиції щодо благоустрою території присадибної
ділянки в м. Ніжин Чернігівської обл.»

Спеціальність – 206 Садово-паркове господарство

Гарант освітньої програми

к.с.-г.н., доцент _____ Олесь ПІХАЛО

Керівник бакалаврської

кваліфікаційної роботи

к.с.-г.н., доцент _____ Оксана БАГАЦЬКА

Виконала _____ Діана ЯРОШ

Київ – 2026

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри ландшафтної архітектури
та фітодизайну,
д.б.н., проф. _____ Колесніченко О.В.
«___» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи студенту

Ярош Діані Василівні

Спеціальність – 206 Садово-паркове господарство

Тема бакалаврської кваліфікаційної роботи: **“Проектні пропозиції щодо
благоустрою території присадибної ділянки в м. Ніжин Чернігівської
обл.”**

Затверджена наказом ректора від «21.11.2025 р.» № 2855 «С».

Термін подання завершеної роботи на кафедру 01 червня 2026 р.

Вихідні дані до випускної бакалаврської роботи:

- джерела інформації (літературні, інтернет, наукові праці)
- фото, схеми, ілюстрації

Перелік питань, які потрібно розробити:

1. Передпроектний аналіз території об'єкта, кліматичних і геоморфологічних умов для визначення обмежень та можливостей проектування.
2. Аналітичний огляд передового закордонного досвіду та державних стандартів облаштування приватних садів.
3. Формування генерального плану благоустрою та дендроплану ділянки із прив'язкою до специфіки міста Ніжин.
4. Розробка детальних креслень, схем посадки та специфікацій елементів садового дизайну.
5. Обґрунтування комплексу агротехнічних заходів та регламенту догляду за проєктованими насадженнями для забезпечення їхньої життєздатності.

Перелік графічних документів:

- ситуаційний план
- опорний план
- генеральний план, фрагменти.

Дата видачі завдання «21» листопада 2025 р.

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи _____ Багацька О.М.

Завдання прийняла до виконання _____ Ярош Д.В.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота присвячена розробці проєктних пропозицій, спрямованих на створення, озеленення та благоустрій території присадибної ділянки в м. Ніжин Чернігівської області.

Бакалаврська робота складається із пояснювальної записки, генерального плану, дендроплану, розбивочного креслення та асортиментної відомості рослин.

Пояснювальна записка написана на 71 сторінці друкованого тексту, містить зображення, таблиці та додатки.

До графічної частини відносяться ситуаційний план, фотофіксація (аналіз існуючого стану території), генеральний план, дендрологічний план, розбивочне креслення елементів благоустрою та посадкове креслення озеленення.

Для написання роботи використано 42 літературних джерела.

В поданій роботі запропоновано функціональне зонування території (вхідна, парадна, відпочинкова, господарська, лугова зони), запроєктовано дорожньо-стежкову мережу з різними типами покриттів, підпірні стінки, систему освітлення та поливу, складено розбивочне і посадкове креслення.

Проведено аналіз сучасного закордонного та вітчизняного досвіду створення присадибних садів. Обрано концептуальний стиль для власної присадибної ділянки – мінімалізм з плавним переходом від регулярного планування біля будинку до природних, натуралістичних ландшафтів)..

Підібрано рослинний асортимент, адаптований до місцевих умов, та грамотно сформовано пейзажні групи і композиції. Під асортимент складено відповідні балансові та асортиментні відомості.

Ключові слова: присадибна ділянка, благоустрій, озеленення, тиха розкіш, мінімалізм, функціональне зонування, дендроплан, дорожньо-стежкова мережу, Лівобережне Полісся, малі архітектурні форми.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО ЗАКОРДОННОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ	7
1.1. Історичні передумови формування присадибних садів.....	7
1.2. Закордонний досвід озеленення присадибних ділянок.....	9
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТУ ПРОЕКТУВАННЯ	16
2.1. Місце розташування об'єкту проектування	16
2.2. Кліматичні умови району досліджень	18
РОЗДІЛ 3. ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНЕ РІШЕННЯ ОБ'ЄКТУ ПРОЕКТУВАННЯ.....	21
3.1. Функціональне зонування території об'єкту.....	21
3.2. Планувальна організація території об'єкту	32
3.3. Об'ємно-просторове рішення території об'єкту	33
РОЗДІЛ 4. КОМПОЗИЦІЙНІ ПРИЙОМИ ДЕКОРАТИВНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ОБ'ЄКТУ.....	36
4.1. Декоративні рослинні композиції на території об'єкту	36
4.2. Декоративні композиції з дерев і кущів	38
4.3. Квітникове оформлення території об'єкту	43
РОЗДІЛ 5. АГРОТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ ЗІ СТВОРЕННЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ОБ'ЄКТУ.....	49
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ	57
ДОДАТКИ	62
ДОДАТОК А.....	63
ДОДАТОК В.....	65
ДОДАТОК С.....	68

ВСТУП

Присадибна ділянка є одним із найпоширеніших об'єктів ландшафтного проєктування, адже саме вона формує безпосереднє середовище проживання людини. Правильно організований простір навколо житлового будинку здатний не лише покращити естетичний вигляд території, а й створити комфортні умови для відпочинку, занять на свіжому повітрі та господарської діяльності.

Сучасний підхід до озеленення та благоустрою присадибних ділянок передбачає комплексне поєднання функціонального планування, підбору рослинного асортименту та застосування малих архітектурних форм. При цьому важливо враховувати природно-кліматичні умови конкретної місцевості, рельєф території, тип ґрунту та індивідуальні побажання власника.

Ключовими чинниками, що визначають характер ландшафтного рішення, є рельєф ділянки, наявність водних елементів та склад рослинності. Вдале поєднання цих складових дозволяє створити гармонійну композицію з високим рівнем естетичного впливу, де кожен елемент підпорядкований єдиному художньому задуму.

Місто Ніжин, розташоване на берегах річки Остер у Чернігівській області, характеризується помірно-континентальним кліматом із теплим літом та відносно м'якою зимою. Ґрунтовий покрив представлений переважно чорноземами луговими та опідзоленими різновидами, що створює сприятливі умови для вирощування широкого асортименту декоративних культур. Ці природні особливості регіону безпосередньо впливають на вибір проєктних рішень та підбір рослинного матеріалу.

Об'єкт дослідження – територія присадибної ділянки у м. Ніжин Чернігівської області з її ландшафтними особливостями.

Мета роботи: розробка проєктних пропозицій щодо озеленення та благоустрою присадибної ділянки у м. Ніжин Чернігівської області з

урахуванням природно-кліматичних умов регіону та функціональних потреб замовника.

Для досягнення поставленої мети визначено такий ряд завдань:

1. Передпроектний аналіз території об'єкта, кліматичних і геоморфологічних умов для визначення обмежень та можливостей проектування.

2. Аналітичний огляд передового закордонного досвіду та державних стандартів облаштування приватних садиб.

3. Формування генерального плану благоустрою та дендроплану ділянки із прив'язкою до специфіки міста Ніжин.

4. Розробка детальних креслень, схем посадки та специфікацій елементів садового дизайну.

5. Обґрунтування комплексу агротехнічних заходів та регламенту догляду за проєктованими насадженнями для забезпечення їхньої життєздатності.

Під час написання роботи були застосовані методи: теоретико-аналітичний; натурного обстеження; композиційно-художній; графічно-комп'ютерне моделювання.

Практична цінність роботи полягає у створенні готового до реалізації ландшафтного проєкту присадибної ділянки в м. Ніжин із підібраним під клімат Чернігівщини асортиментом рослин та розробленою технологічною картою догляду, що дозволяє замовнику безпосередньо виконати комплексний благоустрій території, а також слугує методичним зразком для аналогічних об'єктів Лівобережного Полісся.

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО ЗАКОРДОННОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНИХ ДІЛЯНОК

1.1. Історичні передумови формування присадибних садів

Мистецтво створення саду сягає своїм корінням глибокої давнини. Вже у Стародавньому Межиріччі (сучасний Ірак) виникли перші спроби облаштування садових ділянок. У період розквіту Ассирії та Вавилонії (VIII–VII ст. до н. е.) було винайдено будівництво на терасах – штучних насипних підвищеннях, де розміщувались рослини. В історії людства залишились знамениті «висячі сади» Семіраміди – один із перших грандіозних прикладів декоративного озеленення.

З часом традиція садівництва поширилась по всьому світу, набуваючи в кожній культурі власного неповторного характеру. Давньокитайські сади стали основою для формування японського садівничого мистецтва; сади Іспанії часів мавританського панування вражали гармонійністю планування та яскравою індивідуальністю рішень; регулярні французькі сади і пейзажні англійські парки заклали підвалини для розвитку європейської традиції ландшафтного проєктування.

Сьогодні світова практика озеленення присадибних ділянок є надзвичайно різноманітною. Вона поєднує класичні традиції різних народів із сучасними екологічними підходами та інноваційними технічними рішеннями, формуючи унікальне середовище для кожного власника.

З часом традиція садівництва поширилась по всьому світу, набуваючи в кожній культурі власного неповторного характеру. Давньокитайські сади стали основою для формування японського садівничого мистецтва; сади Іспанії часів мавританського панування вражали гармонійністю планування та яскравою індивідуальністю рішень; регулярні французькі сади і пейзажні англійські

парки заклали підвалини для розвитку європейської традиції ландшафтного проєктування.

Сьогодні світова практика озеленення присадибних ділянок є надзвичайно різноманітною. Вона поєднує класичні традиції різних народів із сучасними екологічними підходами та інноваційними технічними рішеннями, формуючи унікальне середовище для кожного власника.

Єгипетські сади, як правило, мали прямокутне планування з чіткою симетрією, обов'язковим водним басейном у центрі та алеями із пальм і смоківниць. Сад при єгипетському храмі чи заможному будинку виконував водночас практичну і сакральну функцію: тут вирощували лікарські рослини, квіти для жертвоприношень, а самі насадження символізували зв'язок між світом живих і богами. Саме з Єгипту до Риму потрапила традиція влаштування перистильних садів – внутрішніх двориків із рослинами, що стала невід'ємною частиною давньоримської архітектури.

Середньовічна Європа залишила нам монастирські сади – закриті прямокутні простори при монастирях, де монахи вирощували лікарські трави, плодові дерева та квіти для прикраси вівтарів. Попри скромні розміри, ці сади були ретельно продумані: доріжки ділили простір на чіткі квартали, у центрі нерідко розташовувалась криниця або невеликий басейн. Монастирські сади стали справжніми осередками ботанічних знань – саме тут зберігалась і передавалась традиція вирощування рослин, яка пізніше стала основою для перших ботанічних садів Європи.

Доба Ренесансу стала переломною в історії садівництва. В Італії XV–XVI століть з'являються перші зразки регулярного садово-паркового мистецтва, де природа підкоряється людському розуму та геометричному порядку. Ідеї італійського садівництва швидко поширились у Францію та Іспанію, де набули власного національного забарвлення.

1.2. Закордонний досвід озеленення присадибних ділянок

Англія традиційно вважається батьківщиною пейзажного саду. На відміну від регулярних садів із суворою геометрією, англійський пейзажний сад імітує природні ландшафти, формує багатопланові пейзажні картини та органічно зливається з навколишнім середовищем. Характерними рисами цього стилю є звивисті доріжки, що ніколи не йдуть прямою лінією; дбайливе збереження існуючих дерев; відсутність строгих геометричних форм; плавні переходи між різними зонами ділянки.

Видатним прикладом англійського садівництва є «Загублені сади Хеліган» (The Lost Gardens of Heligan) у Великобританії – дивовижний комплекс, що складається з кількох ділянок різного характеру, виконаних у різних стилях. Тут зібрано унікальну колекцію рододендронів та камелій, величезних папоротей та вікових дерев. Сад підкорює своєю особливою таємничою красою і є взірцем збереження природних елементів у садовому мистецтві (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Загублені сади Хелігана [1]

Ще одним відомим прикладом є «Сад космічних роздумів» (Garden of Cosmic Speculation) у Шотландії – унікальний об'єкт, де ландшафт слугує відображенням наукових ідей про будову всесвіту. Хвилясті пагорби, спіральні форми та незвичайні водойми перетворюють цю ділянку на справжній філософський простір (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Сад космічних роздумів [2]

Французька традиція садівництва формувалась під впливом прагнення до порядку, симетрії та демонстрації влади людини над природою. Французький регулярний сад вирізняється чіткою геометрією планування, вистриженими в правильні форми кущами (топіарне мистецтво), партерними квітниками та фонтанами.

Найвизначнішим взірцем цього стилю є Сади Версаля (Jardins de Versailles) у Франції – грандіозний ансамбль, закладений для короля Людовика XIV. На площі понад 800 га розміщено симетричні алеї, партерні квітники, численні фонтани та скульптури. Версаль справив визначальний вплив на формування садово-паркового мистецтва всієї Європи (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Сади Версаля [3]

Японське садівниче мистецтво є одним із найбагатших та найбільш філософських у світі. Формування його засад відбувалось під впливом буддистської та синтоїстської філософії та еволюції японської архітектури. Спочатку сад був складовою резиденцій аристократів, але згодом поширився серед ширших верств населення. У XX столітті спорудження садів у японському стилі набуло популярності далеко за межами Японії.

Японський сад будується на чотирьох основних принципах: гармонія (всі елементи мають бути в злагоді з природою), природність (підкреслена простота декору і помірна кольорова палітра), асиметрія (кожен елемент унікальний та розміщений асиметрично) та незавершеність (сад завжди залишає місце для уяви глядача).

Рис. 1.4. Сад Рікугієн у Токіо [4]

Ключовими елементами японського саду є каміння (символізують гори і вічність), вода (ставки, водоспади, струмки – символ безперервності буття), рослини (кожна має символічне значення), ліхтарі та павільйони. Асортимент рослин японського саду включає сакуру, сосну, бамбук, азалії, рододендрони, гортензії, мохи та папороті.

Яскравим прикладом японського садівництва є Сад мохів Сайходзі (Saihoji Temple Garden) у Кіото – один із найдавніших дзен-садів Японії, де понад 120 видів мохів вкривають землю суцільним зеленим килимом.

Також відомий Сад Рікугієн (Rikugien Garden) у Токіо – «сад шести поем», закладений у XVII столітті. Його мальовничий ставок, острівці та стежини утворюють ідеальну пейзажну композицію (рис. 1.4).

Сади Сінгапуру – поєднання природи та технологій. Особливе місце у світовому досвіді займають «Сади в затоці» (Gardens by the Bay) у Сінгапурі – футуристичний комплекс, відкритий у 2012 році. Головною атракцією є «Суперілки» – 18 скульптурних конструкцій висотою від 25 до 50 м, що слугують вертикальними садами для епіфітів та папоротей. Вдень вони вражають масштабом, а вночі перетворюються на фантастичне світлове шоу. Цей об'єкт є яскравим прикладом того, як технології та природа можуть існувати в досконалій гармонії (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Сади в затоці [5]

Італійська садова традиція сформувалась у добу Ренесансу. Характерними рисами є терасування схилів, використання водних елементів (каскади, фонтани), мармурова скульптура та стриження рослин у геометричні форми.

Сад Боболі (Giardino di Boboli) у Флоренції – один із найбільших та найелегантніших садів в італійському стилі, що простягається від пагорба позаду палацу Пітті. Його дизайн став зразком для всіх королівських садів Європи, зокрема Версаля (рис.1.6).

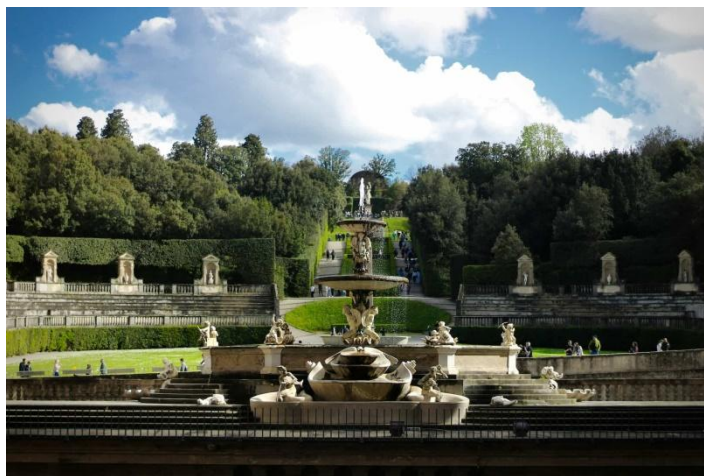

Рис.1.6. Сад Боболі [6]

Сучасний світовий ландшафтний дизайн розвивається під впливом кількох визначальних тенденцій.

Екологічність та сталий розвиток. Екологічно стійкі рішення стають основою сучасного ландшафтного проєктування. Зелені насадження відіграють важливу роль у поглинанні вуглекислого газу та підтримці біологічного різноманіття. Відмова від хімічних добрив, використання безпечних для довкілля матеріалів, облаштування систем збору дощової води – все це стає нормою для сучасних присадибних ділянок.

Натуралізм і «дика» естетика. Тренд на природні, злегка «дикі» ландшафти стає дедалі популярнішим. Сучасні садівники відходять від строгих геометричних форм і обирають більш вільні, плавні лінії. Натуралістичні сади з мінімальним втручанням у природну екосистему створюють відчуття гармонії та єдності з довкіллям. Популярним стає поєднання різночасних багаторічних рослин, які забезпечують квітучий вигляд упродовж усього сезону та приваблюють корисних комах і птахів.

Мінімалізм і функціональність. Геометричний мінімалізм, де чіткі форми та лінії відіграють ключову роль, формує сучасний і стильний вигляд саду. Головною прикрасою сучасної ділянки нерідко стає ідеально рівний газон, а не рідкісні рослини чи складні конструкції. У таких проєктах активно використовуються натуральні матеріали: камінь, дерево, гравій.

Дедалі популярнішою стає концепція «їстівного саду» — простору, де поряд із декоративними рослинами висаджують овочі, фрукти та трави. Це не лише екологічно, а й практично – власники ділянок насолоджуються плодами власного саду.

Гідропростір та водні елементи. Фонтани, струмки, водоспади та декоративні водойми стають невід'ємною частиною сучасного ландшафту. Водні елементи виконують не лише естетичну, а й мікрокліматичну функцію – зволожують повітря та знижують температуру в спекотні дні.

Розумні технології. Автоматизовані системи поливу, освітлення на сонячних батареях, дренажні рішення, що управляються дистанційно, – все це

впроваджується у сучасне садівництво, роблячи догляд за ділянкою зручним та економічним [7].

Традиції українського садівництва мають глибоке коріння. Здавна біля кожної хати українці висаджували квіти, кущі та плодові дерева, формуючи гармонійний і затишний простір. Характерним елементом традиційної української присадибної ділянки були квітники під вікнами, живоплоти зі шипшини та глоду, плодовий сад і город.

У сучасній Україні ландшафтний дизайн присадибних ділянок активно розвивається, поєднуючи народні традиції із закордонним досвідом. Вітчизняні ландшафтні дизайнери все частіше звертаються до концепцій екологічного саду, природного озеленення та функціонального зонування території.

Важливою особливістю вітчизняного досвіду є адаптація проєктних рішень до місцевих природно-кліматичних умов. Для різних регіонів України – Полісся, Лісостепу, Степу – підбираються відповідні рослинні асортименти, враховуються особливості ґрунтів, рівень ґрунтових вод та кількість опадів.

Для Чернігівської області, де розташований об'єкт проєктування, характерне використання рослин, стійких до помірно-континентального клімату: дуба, клена, липи, берези, яблуні, груші, сосни серед деревних порід; бузку, калини, спіреї, шипшини серед кущових; хост, лілійників, флоксів, рудбекій серед багаторічних квіткових культур.

Сучасні вітчизняні проєкти присадибних ділянок передбачають чітке функціональне зонування на: вхідну зону, зону відпочинку, господарську зону, дитячий майданчик, плодовий сад та декоративні куточки. Кожна зона проєктується з урахуванням потреб мешканців та особливостей ділянки.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТУ ПРОЄКТУВАННЯ

2.1. Місцезорозташування об'єкту проектування

Об'єктом проектування є присадибна ділянка, розташована у місті Ніжин Чернігівської області. Місто Ніжин є адміністративним центром Ніжинської міської громади Ніжинського району Чернігівської області та другим за величиною містом обласного значення (додаток А1).

Ніжин розташований у північній частині України, на берегах річки Остер – лівої притоки Десни, за 83 кілометри від обласного центру міста Чернігова та за 126 км від столиці України міста Києва. 7chudes Географічні координати міста: $51^{\circ}02'38''$ пн. ш., $31^{\circ}53'06''$ сх. д. Висота над рівнем моря становить 126 м. Площа міста – 43 кв. км. Поштовий індекс – 16617 (рис. 2.1, 2.2).

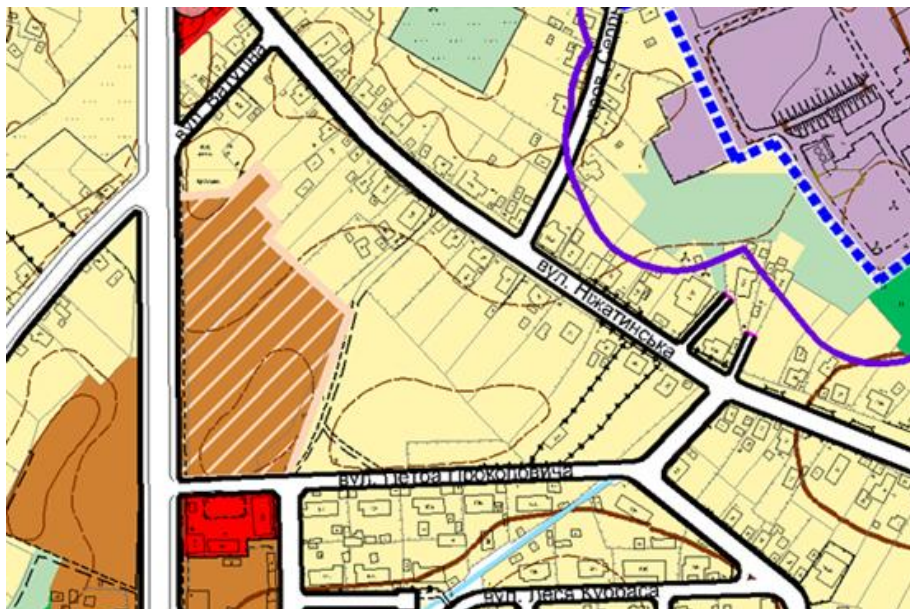

Рис. 2.1. Ситуаційний план об'єкту дослідження [8]

Ніжин є вузлом залізничних та автомобільних шляхів, друге за величиною місто обласного значення, що розміщене на берегах річки Остер за

80 км від обласного центру. Станом на 1 січня 2024 року чисельність населення – понад 70 тис. осіб.

Місто має вигідне транспортно-географічне положення: через Ніжин проходять важливі автомобільні та залізничні магістралі, що забезпечують зручне сполучення з Києвом, Черніговом та іншими містами України. Така розташованість сприяє розвитку міста як регіонального центру торгівлі, освіти та культури.

Вперше у писемних джерелах Ніжин згадується у літописі «Повість минулих літ» за Іпатіївським списком під 1078 р. Вважається, що перша назва Ніжина була «Ніжатин» (від давньослов'янського чоловічого імені «Ніжата»), а місцевість носила назву «Ніжати́на Нива». Протягом століть місто пережило монгольське нашествя, входило до складу Великого князівства Литовського, Польської держави, Гетьманщини. У XVIII столітті Ніжин був найбільшим містом на Лівобережжі, де поєдналися п'ять національних культурних традицій: українська, грецька, єврейська, польська та асирійська.

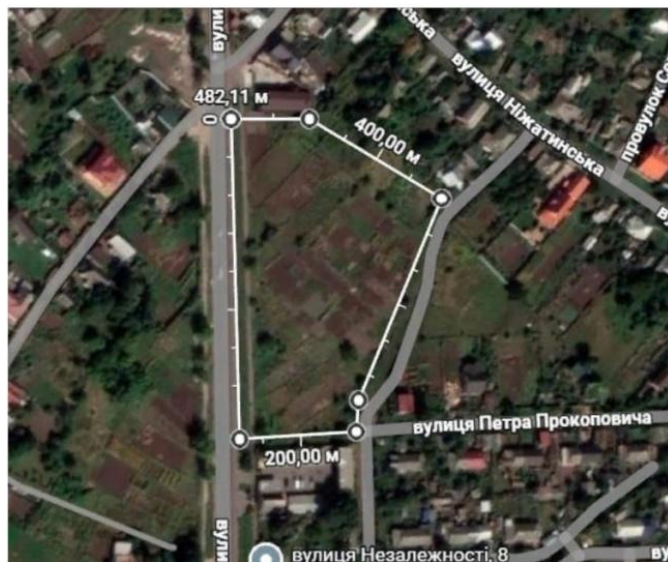

Рис. 2.2. Знімок території з Google maps [9]

Сьогодні Ніжин є сучасним містом із розвиненою інфраструктурою, закладами освіти (зокрема Ніжинським державним університетом імені Миколи Гоголя, культурними та туристичними об'єктами. У Ніжині велике

число пам'яток історії та архітектури, що робить місто фактично музеєм просто неба.

2.2. Природно-кліматичні умови

Місто Ніжин розташоване на межі двох природних зон – Полісся та Лісостепу. Межа зони мішаних лісів проходить по лінії Київ – Ніжин – Батурин – Глухів. Це визначає перехідний характер клімату та різноманітність природних умов регіону.

Клімат Чернігівської області помірно-континентальний, м'який, достатньо вологий. Зима малосніжна, у більшості років стійка, порівняно тепла, літо тепле й помірно вологе. Середньорічна температура повітря становить 6–8°C тепла.

Клімат помірно-континентальний з достатньою кількістю опадів, теплим літом (+18°, +19,5° у липні) і порівняно м'якою зимою (-6°C, -8°C у січні). Кількість опадів на рік – 550 мм у південній та центральній частинах, 580 мм у північно-східній.

Чернігівська область належить до зони достатнього зволоження. Середня річна відносна вологість повітря складає 75–80% (від 50–70% у липні–серпні до 80–95% взимку).

Для зони Лісостепу, до якої тяжіє Ніжин, характерний тривалий вегетаційний період. Період без легких заморозків на поверхні ґрунту складає 160–180 днів.

Такі кліматичні умови є загалом сприятливими для вирощування широкого асортименту декоративних рослин. Достатня кількість опадів і помірні температури дозволяють успішно культивувати як листяні, так і хвойні породи дерев і кущів, а також різноманітні багаторічні квіткові рослини.

Таблиця 2.1

Середні кліматичні показники м. Ніжин

Показник	Значення
Середня температура липня	+18...+19,5°C
Середня температура січня	-6...-8°C
Річна кількість опадів	550–580 мм
Відносна вологість повітря	75–80%
Безморозний період	160–180 днів
Висота над рівнем моря	126 м

Рельєф та геологічна будова. Місто Ніжин розташоване на Придніпровській низовині. Поверхня Чернігівської області – переважно низовинна й плоска, подекуди – пологохвиляста рівнина, похилена на південний захід. Рельєф міської території є рівнинним із незначними перепадами висот у заплаві річки Остер.

Річка Остер, на берегах якої розташований Ніжин, є лівою притокою Десни. Заплавні території річки характеризуються вищим рівнем ґрунтових вод та підвищеною вологістю, що є важливим фактором при проектуванні озеленення прибережних ділянок.

Рівнинний рельєф міста загалом є сприятливим для будівництва та озеленення: не потребує значних земляних робіт, дозволяє застосовувати різноманітні планувальні рішення, забезпечує відносно рівномірне зволоження ділянок.

Ґрунтовий покрив Ніжинського району є різноманітним та відображає перехідне положення між зонами Полісся і Лісостепу. Ґрунти – чорноземи лугові, чорноземи опідзолені, дерново-середньо-підзолисті, сірі лісові, дерново-підзолисті, супіщані.

Чорноземи лугові та опідзолені, що переважають у межах міської території, характеризуються достатнім вмістом гумусу та поживних речовин. Такі ґрунти є добрим підґрунтям для вирощування декоративних рослин, однак на окремих ділянках може знадобитися покращення структури шляхом внесення органічних добрив або торфу.

На присадибних ділянках, що тривалий час використовувалися під городництво або будівництво, ґрунтовий покрив може бути порушений. У таких випадках перед озелененням рекомендується провести агрохімічний аналіз ґрунту та при необхідності виконати його меліорацію.

Водні ресурси. Головним водним об'єктом міста є річка Остер. Головні річки регіону – Дніпро (на західній межі області) та його ліва притока Десна з притоками, серед яких і річка Остер.

Рівень ґрунтових вод у межах міста коливається залежно від рельєфу та близькості до річища.

При проєктуванні присадибної ділянки важливо враховувати рівень ґрунтових вод, оскільки це впливає на вибір деревних порід: рослини з глибокою кореневою системою (дуб, сосна) можуть страждати від надмірного перезволоження, тоді як верба, вільха та деякі чагарники добре переносять підвищену вологість.

Природна рослинність Ніжинського регіону відображає його положення на межі Полісся та Лісостепу. Окрасою регіону є ліси, якими вкрита майже четверта частина Чернігівської області. Основні породи лісів – сосна, дуб, вільха, ясен, береза.

Природна флора регіону є надзвичайно цінним орієнтиром при підборі рослинного асортименту для озеленення. Використання місцевих видів та адаптованих до місцевих умов декоративних рослин забезпечує їх стійкість, мінімальні витрати на догляд та гармонійне вписування у навколишній ландшафт.

РОЗДІЛ 3

ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНЕ РІШЕННЯ ОБ'ЄКТУ ПРОЕКТУВАННЯ

3.1. Функціональне зонування території об'єкту

Першим етапом роботи із майбутнім проектом приватної садиби стало знайомство із власниками території. Ними є подружжя – чоловік 57 років та дружина 55 років. Мають дорослу доньку 29 років, з ними не проживає, яка має доньку 3 років, яка відповідно є онукою власників ділянки. Господарі – підприємці агрономічного сектору – заможні люди «старої школи», досить стримані в емоціях із робітниками, проте добре комунікують та переважно знають чого вони хочуть. Один з одним спілкуються добре, вказали що багато часу в них гостює донька з чоловіком та їх онукою. Власниця любить проводити зустрічі із подругами

Так як ділянка досить велика, бажанням господарів було облаштувати їх територію як цілісну резиденцію. У архітектурі вони обрали класичний європейський стиль, стримані лаконічні нейтральні кольори, природні фактури. Із об'єктів які вони заявили як обов'язкові: басейн, гостьова зона, дитячий ігровий майданчик для онуки, плодовий сад, невеликий город.

Із бажаних рослин вказали такі види як гортензія волотиста, сосна кримська. Охоче погодились на оформлення групових посадок злакових масивів у поєднанні із багаторічними квітковими рослинами. Погодились на пропозицію облаштування природної лугової зони та створення невеликої власної рощі, так як площа ділянки легко дозволяє це зробити.

Власники бажають витонченості, елегантності, але на межі із скромністю та стриманістю. Вони бажають зробити виразний, вишуканий «фасад» ділянки, а середню її частину наповнити локаціями із природними фактурами та формами, легкими формами та нейтральними кольорами. На основі всіх побажань та процесу обговорення, було запропоновано та

затверджено концепцію «тиха розкіш». Тематика елегантного мінімалізму максимально відгукнувся обом господарям. Тож надалі ми працювали саме із цим тезисом концептуального задуму.

Разом із власниками була проведена робота із підбору референсів на платформі Pinterest, у висновку якого складено колаж із основними побажаннями (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Концептуальний колаж

Центральне ядро колажу більш класичне, стримане, в ньому використані чіткі лінії та геометричні строгі форми, в той час як на периферії зосереджені подібні до природних угруповань.

На основі визначених побажань власників щодо облаштування території було створено план функціонального зонування (додаток А2).

У планування закладено 15 функціональних зон:

- зона господарських приміщень (гараж, інвентарний склад);
- зона обслуговування (будинки охорони);
- репрезентативна вхідна фасадна зона;

- додаткова вхідна зона;
- житлова зона;
- зона сімейного активного відпочинку;
- зона барбекю, вулична обідня зона;
- центрова репрезентативна зона;
- зона дитячого дозвілля;
- зона індивідуального відпочинку;
- гостьова зона;
- зона гостьового заїзду та парковки;
- рекреаційна гайова зона;
- видовищно-прогулянкова зона;
- господарсько-утилітарна зона (лікарський город, плодовий сад);
- тразитно-прогулянкова зона.

Житлова зона зі сторони входу характерна більш регулярним, формальним плануванням, що відповідає заданій концепції та засадам класичного європейського стилю. Тонкі стрункі крони туї ‘Тоскана’ роблять прохід особливо помпезним, підкреслюють статусність архітектури, задають масштабність зони. Топіарні композиції із кулястих форм додають формальній композиції динаміки та об’ємності, так як основна композиція більш статична, цей прийом дасть необхідну рівновагу (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Вид зверху на житлову зону та гостьова зона (розроблено автором)

У центрі території облаштована територія для гостей – окремий будинок із низкою рекреаційних локацій. Так як родина часто приймає гостей, влаштовує дома свята, та іноді на тривалий період приїжджає донька з родиною, було вирішено цю зону облаштувати окремим в'їздом та розташувати на помірній відстані від основного будинку господарів. Із західної межі до гостьового будинку облаштовано гостьовий в'їзд. Із фронтальної сторони закладений майданчик, який передбачений для паркування 1-2 автомобілів (рис. 3.2).

Рис. 3.3. Вид зверху на видовищно-прогулянкову зону (розроблено автором)

Продовженням прогулялкового маршруту в глибину ділянки є досить масштабна локація – рекреаційна лугова зона. Власний квітковий луг є домінантною відкритою композицією. Всередині облаштований майданчик із місцем для відпочинку. Навколо закладено композицію лучного типу із спороболу, королиці, кортадерії, деревій (рис. 3.3).

Рис. 3.4. Вхідна група біля житлового будинку господарів (розроблено автором)

Вхідна група на проході до житлового будинку господарів характерна класичною виразністю, строгими формами, чіткою вертикаллю композиції завдяки туї західної ‘Тоскана’ та підкресленою пишністю за рахунок гортензії волотистої. На візуалізації продемонстрована масштабність з точки зору сприйняття людиною (рис. 3.4).

Головний в'їзд облаштований поруч із житловим будинком господарів, аби скоротити маршрут від гаражу до будинку. Поруч із в'їздом будуть висаджені сосна кримська та ялівець козацький у форматі групи. Така група частково прикриє фасад житлового будинку та входу – це дасть можливість відкрити вид на будинок як на головну архітектурну домінанту поступово. Гараж має подібний до основного будинку стиль архітектури, використано тотожні матеріали для облицювання, подібно і до будинку охорони. Це було необхідно щоб зберегти єдину стилістику комплексу будівель (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Оформлення зони головного в'їзду (розроблено автором)

Басейн розміщено за житловим будинком. Прямі лінії, геометричність продовжують диктувати той класичний стиль центрального ядра згідно концепції. Відкритий простір даної локації врівноважують кулісні насадження із дерев та кущів – липи серцелистої ‘Ранчо’, клену Фрімана, калини ‘Бульденеж’. З біологічної точки зору це ідеальне поєднання рослин, а підібрані сорти компактні, високо декоративні, закривають північну межу від погляду сусідів – власники цінують приватність (рис. 3.7). Живопліт із дерену по периметру тераси навколо басейну додатково окреслює її межі, додає строгості, визначеності. Південніше дана відпочинкова локація межує з дитячим майданчиком, де закладено більш м’які форми (рис. 3.6).

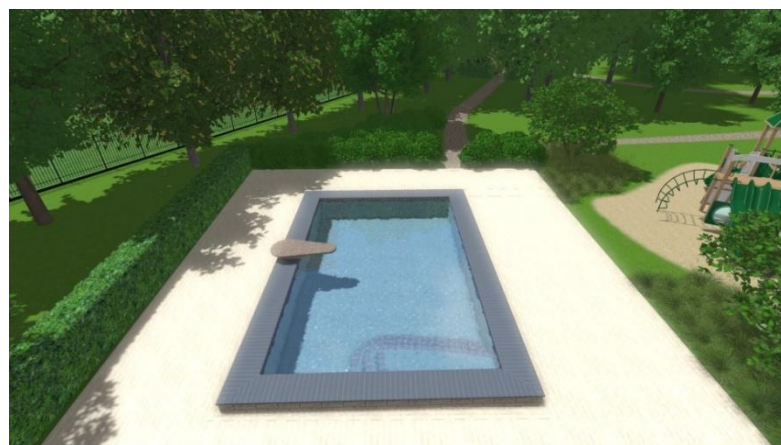

Рис. 3.6. Басейн біля будинку (розроблено автором)

Під дитячий майданчик буде залито гумове безшовне покриття пісочного кольору. Для обладнання власники обрали цілісний ігровий комплекс на досить широкий віковий діапазон дитини для того, щоб інтерес онуки до майданчика зберігався максимально довго. Навколо висаджені ірга Ламарка, клен гостролистий. Недалеко від майданчика проходить квіткове перехрестя, яке створює цікаву кольорову перспективу. Вівсяниця робить вигляд локації м'яким, заповнює нижній ярус під великими кущами та деревами (рис. 3.7).

Рис. 3.7. Дитячий майданчик (розроблено автором)

Враховано вид із зони барбекю – погляд падає на квіткове перехрестя. Композиція із злакових створює м'який силует, з ними контрастує фактурна крона Ялина колюча 'Коніка', які ще в свою чергу створюють вертикаль композиції, є її акцентами елементами. З такої відстані читається саме загальний силует та рухливість композиції, що забезпечена міскантусами. Ірга Ламарка закриває частково огляд на фасад будинку, так як в контексті цієї зони вид на стіну не є цінним чи високодекоративним. Відкриті галявини перед зоною барбекю врівноважують композицію, створюють необхідну для огляду та розуміння відстань між рослинними угрупованнями та глядачем (рис. 3.8).

Рис. 3.8. Вид із зони барбекю (розроблено автором)

Зона барбекю облаштована у вигляді альтанки із колонами та стінками із світлої цегли. В основі закладений прямокутний майданчик із мощення бруківкою. Білі колони та напівколони перегукуються із класичною архітектурою житлової забудови (рис. 3.9). Навколо споруди лінійно по периметру, висаджені ялівці козацькі, за будівлею для забезпечення достатнього затінку та руху повітряних мас висаджені штамбові сосни. Також локація слугує трапезною, тож тут облаштована і вулична кухня (робочі поверхні, мийка), і вуличний столовий стіл зі стільцями із штучного ротангу.

Рис. 3.9. Зона барбекю, трапезна (розроблено автором)

Однією із живописних зон ділянки стало квіткове перехрестя. Воно зустрічає глядача на виході із житлової у прогулянкову зону (рис. 3.10).

Рис. 3.10. Квіткове перехрестя (розроблено автором)

Рис. 3.11. Локація довготривалого відпочинку (розроблено автором)

Рис. 3.12. Злаковий маршрут (розроблено автором)

Локація довготривалого відпочинку облаштована у прогулянковій зоні. Встановлена лава зі спинкою дозволить відпочити, споглядати квіткові композиції, перевести подих після прогулянки. Білий колір лавки та її дизайн підібрані відповідно до класичного стилю, а квітково-злакові композиції створюють м'який силует (рис. 3.11).

Злакові маршрути будуть створені із масивів ковили найтоншої та з використанням делікатних квіткових рослин. Дрібний цвіт та природні нейтральні кольори створюватимуть луговий настрій. Щоб створити антураж лугопаркового простору, як куліса великі дерева клені обрамлюють маршрут, створюють певну кулісу (рис. 3.14).

Рис. 3.13. Злаковий маршрут. Вид згори (розроблено автором)

Рис. 3.14. Квітова галявина (розроблено автором)

Рис. 15. Квіткові масиви біля плодового саду (розроблено автором)

Для того аби з біологічної точки зору «допомогти» саду та городу, в цій секції території було запроектовано квіткові масиви із лаванди, люпину, непети Фассена. Такі квітники приваблюватимуть комах-запилювачів, люпин є рослиною-сидератом, лаванда та непета триматимуть безперервну декоративність впродовж сезону. (рис. 15.)

Рис. 3.16. Город та малинник (розроблено автором)

Город невеликий за площею, буде містити декілька секцій із відкритим ґрунтом, простір між грядками заповнений гран відсівом, щоб запобігти проростанню бур'янів та втраті планувальної структури. Господиня планує вирощувати саме лікарські рослини, для яких і призначені грядки, а біля бажаної городини (огірків, помідорів), встановлена невелика стаціонарна скляна теплиця. Для зручності встановлено будиночок для інвентарю, щоб всі необхідні інструменти були під рукою (рис. 3.16).

3.2. Планувальна організація території об'єкту

Планувальна організація присадибної ділянки будується на основі раціонального поєднання дорожньо-стежкової мережі, майданчиків різного функціонального призначення та рослинних масивів. Грамотно виконана мережа доріжок і майданчиків дозволяє об'єднати всі функціональні зони в єдиний логічний маршрут, відкриває найкращі видові точки та перспективи (додаток А3).

На даному об'єкті дорожньо-стежкова мережа запроектована відповідно до обраної концепції «тихої розкоші» із дотриманням класичних прийомів планування. Основні алеї проходять від головного в'їзду до житлового будинку, від житлової зони до гостьового будинку та далі вглиб ділянки – до прогулянкової, рекреаційної та господарської зон. Ширина головних проїздів складає 3,5–4,0 м, ширина пішохідних доріжок – 1,5–2,0 м, стежок у прогулянковій зоні – 1,0–1,2 м.

Покриття доріжок підібране відповідно до характеру зони: у репрезентативній вхідній та житловій зонах – бруківка із природного каменю, що підкреслює статусність та класичний стиль; у рекреаційній гайовій та видовищно-прогулянковій зонах – гравійне покриття із природним відтінком, що гармонує із навколишнім рослинним середовищем; на майданчику біля басейну – тераса із декингу або натурального каменю.

Майданчики на ділянці різняться за своїм характером та призначенням. Майданчик перед житловим будинком із боку головного в'їзду виконаний у регулярному стилі та слугує репрезентативним простором. Терасна зона біля басейну є місцем активного та пасивного відпочинку господарів. Майданчик у зоні барбекю поєднує функції вуличної їдальні та місця для збору компанії. Дитячий майданчик облаштований безшовним гумовим покриттям пісочного кольору, що забезпечує безпеку та комфорт для малят. У рекреаційній гайовій зоні розміщено невеликий майданчик відпочинку з лавою та місцем для споглядання природних композицій.

Маршрутна система ділянки продумана таким чином, щоб прогулянка нею давала почергову зміну вражень: від парадної регулярності вхідної зони – до природної вільності злакових маршрутів та лугових галявин у глибині. Такий прийом є ключовим для реалізації концепції, де стримана класика фасаду переходить у розкату природність внутрішнього простору ділянки.

Господарська та утилітарна зона – город, плодовий сад, теплиця, будиночок для інвентарю – відокремлена від основних рекреаційних зон квітковими масивами з лаванди, люпину та непети Фассена, які виконують роль м'якого, але виразного буферу. Таке рішення приховує функціональну зону від погляду відвідувачів і водночас вирішує завдання декоративного наповнення периферійної частини ділянки.

Загалом планувальна структура об'єкту відповідає принципу «від формального до природного»: впорядкована регулярна організація центрального та вхідного ядра поступово переходить у вільні пейзажні прийоми на периферії, що цілком відповідає побажанням господарів та затвердженій концепції.

3.3. Об'ємно-просторове рішення території об'єкту

Об'ємно-просторове рішення ділянки формується через свідоме чергування відкритих та закритих просторів, горизонтальних і вертикальних елементів, статичних і динамічних композицій. Грамотно вибудоване просторове рішення є тим невидимим «каркасом», який визначає загальний настрій та сприйняття об'єкту незалежно від сезону (додаток А4).

Відповідно до концепції «тихої розкоші», об'єкт умовно поділений на два просторові яруси: перший – формальне класичне ядро, що охоплює вхідну зону, житлову зону та басейн; другий – природний вільний простір, що розгортається у глибині ділянки і включає прогулянкову, рекреаційну та лугову зони.

У репрезентативній вхідній зоні домінує вертикальна композиція: стрункі колоноподібні туї 'Тоскана' акцентують вісь проходу та створюють відчуття урочистості й масштабу. Топіарні кулясті форми доповнюють вертикаль горизонтальними акцентами, врівноважуючи компанію та надаючи їй об'ємності. Такий прийом задає тон усьому об'єкту вже з першого погляду.

Простір навколо житлового будинку має напіввідкритий характер: кулісні насадження з липи серцелистої 'Ранчо', клену Фрімана та калини 'Бульденеж' формують зелені стіни, що захищають від погляду сусідів, але при цьому не замикають простір повністю. Живопліт із дерену по периметру тераси навколо басейну окреслює межі майданчика, додає строгості й чіткості загальній формальній композиції.

Зона барбекю є ще одним прикладом закритого архітектурного простору: альтанка із білими колонами та стінками із світлої цегли формує виразний об'ємний акцент. Вона органічно вписується в класичну стилістику об'єкту, а штамбові сосни за будівлею слугують кулісним фоном, що посилює просторову глибину локації. Із зони барбекю відкривається вид на квіткове перехрестя – цей видовий коридор є свідомим прийомом, що з'єднує різні просторові плани ділянки.

Квіткове перехрестя саме по собі є вузловою точкою у просторовій структурі об'єкту. Виступаючи на перетині зон, воно притягує погляд і слугує орієнтиром у маршруті. Ялини колючої 'Коніка' (*Picea glauca* 'Conica') забезпечують необхідну вертикальну акцентуацію, злакові масиви – горизонтальну динаміку, а поєднання кількох ярусів рослинності.

Прогулянкова зона характеризується відкритим простором, який плавно розгортається. Злакові маршрути із масивів ковили найтоншої оточені великими деревами кленів гостролистих, які формують природні куліси і надають маршруту відчуття камерності та затишку. Квітова галявина є домінантою відкритого простору: широка галявина із лучним різнотрав'ям створює ефект «вікна» у природний пейзаж всередині ділянки, що є виразним та несподіваним рішенням.

Таємний сад – одна з найбільш інтровертних локацій об'єкту. Відгороджений від основної території кронами дерев та живоплотом, він формує повністю закритий простір, де альтанка та щільні рослинні угруповання по периметру створюють відчуття абсолютного усамітнення.

Загалом, об'ємно-просторова структура об'єкту побудована на принципі контрасту між відкритим і закритим, великим і камерним, регулярним і природним. Послідовна зміна просторових станів у процесі прогулянки ділянкою є головним засобом емоційного впливу на відвідувача – і саме цей принцип лежить в основі концепції «тихої розкоші», яку обрали господарі.

Відповідно до функціонального зонування території, декоративні рослинні композиції диференціюються за своїм художнім призначенням та стилістичним рішенням:

1. Парадна (вхідна) зона оформлена за принципом регулярного ландшафту. Тут використані симетричні та чітко окреслені групи, що підкреслюють архітектуру житлового будинку. Акцентами виступають топіарні форми хвойних та стрижені бордюри.

2. Прогулянкова зона та зона відпочинку на відміну від вхідної групи, побудована на принципах натуралістичного («дикого») саду та вільної пейзажної стилістики. Основу складають мальовничі міксбордери, масиви декоративних злаків (зокрема, ковила найтонша), які створюють динаміку руху повітря, та куліси з листяних кущів.

3. «Таємний сад» – найбільш інтровертна та камерна локація об'єкту. Рослинні композиції тут формують щільні багаторядні ізолюючі посадки, які захищають зону від сторонніх поглядів та вітру, створюючи психологічний ефект абсолютного усамітнення всередині природного середовища.

Завдяки ретельному підбору асортименту, декоративні рослинні композиції об'єкту забезпечують збалансовану архітектоніку простору, де природна пластика ліній поєднується з високою тривалістю життя та стійкістю запроектованих фітоценозів.

РОЗДІЛ 4

КОМПОЗИЦІЙНІ ПРИЙОМИ ДЕКОРАТИВНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ОБ'ЄКТУ

4.1. Декоративні рослинні композиції на території об'єкту

На об'єкті проектування представлено різноманітне і ретельно продумане рослинне наповнення. Всі композиції формуються з урахуванням затвердженої концепції «тиха розкіш» – тобто поєднання класичних, чітких форм у центральному ядрі ділянки з більш вільними, природними угрупованнями на її периферії. Відповідно до цього принципу, тип посадок варіюється залежно від зони: регулярні рядові посадки та топіарні форми – у вхідній та житловій зонах, групові та масивні посадки лучного типу – у рекреаційній і прогулянковій.

Серед прийомів, застосованих на ділянці, можна виділити такі: рядова посадка, топіарна форма, вільна група, рослинний масив та солітерна посадка. Кожен із цих прийомів обраний не випадково, а відповідає характеру конкретної зони та тому враженню, яке ця зона має справляти на людину.

Рядова посадка та топіарні форми. У вхідній репрезентативній зоні головну роль відіграє рядова посадка туї західної 'Тоскана' (*Thuja occidentalis* 'Toscana'). Це колоноподібний сорт із вузькою щільною кроною, що виростає до 3–4 м у висоту при ширині не більше 0,5 м. Така форма ідеально підходить для акцентування осі проходу – туї виглядають як живий почесний коридор, що підкреслює статусність в'їзду та архітектурну виразність будинку.

По периметру тераси навколо басейну висаджений формований живопліт із дерена білого 'Сібірика' (*Cornus alba* 'Sibirica'). Він виконує одразу кілька функцій: окреслює межі майданчика, додає строгості та регулярності, а у фазі цвітіння та плодоношення має виразну сезонну декоративність. Вздовж зони барбекю та навколо альтанки у лінійному порядку розміщені окремі екземпляри ялівця козацького (*Juniperus sabina*) –

їхня розпростерта форма утворює стабільний зелений бордюр по периметру будівлі.

Топіарні кулясті форми – ще один важливий прийом у репрезентативних зонах ділянки. Вони надають формальній композиції об'ємності та динаміки, що особливо важливо там, де вертикальні туї займають домінуюче положення. Поєднання вертикалі та кулі – класичний прийом регулярного саду, який тут органічно вписується в концепцію.

Групові посадки. Навколо басейну сформовані кулісні групи із листяних дерев і кущів: липи серцелистої 'Ранчо' (*Tilia cordata 'Rancho'*), клену Фрімана (*Acer x freemanii A.E. Murray*) та калини звичайної 'Бульденеж' (*Viburnum opulus 'Roseum'*). Це продумане поєднання з точки зору і декоративності, і біологічної сумісності: компактні крони, виражена осіння декоративність клену, пишне цвітіння калини навесні та ажурна листяність липи разом формують щільну кулісну стіну, що забезпечує приватність зони відпочинку.

Біля дитячого майданчика висаджені ірга ламарка (*Amelanchier lamarckii F.G. Schroed.*) та клен гостролистий (*Acer platanoides L.*). Ірга – надзвичайно декоративна рослина з чотириразовою сезонною зміною вигляду: ніжне цвітіння навесні, ягоди влітку, яскраве мідно-червоне листя восени і виразний силует взимку. Ця рослина безпечна для дітей і тому є ідеальним вибором для даної зони.

Біля додаткового виходу зі східної сторони, в умовах тіні, висаджені топіарні форми із тису ягідного (*Taxus baccata L.*). Центральним акцентом цієї камерної локації є невелике нівакі – мініатюрне деревце у японському стилі, яке надає зоні особливої вишуканості та настрою.

Гостьова зона та зона кострища також наповнені рослинними угрупованнями, що формують затишок та приватність: деревні та кущові групи обрамлюють простір, ізолюючи його від решти ділянки.

Солітери. На ділянці передбачено кілька солітерних посадок, кожна з яких є акцентним елементом у своїй зоні. Сосна кримська штампова (*Pinus nigra subsp. pallasiana (Lamb.)*) розміщена біля головного в'їзду в групі з ялівцем

козацьким – вона частково прикриває фасад будинку та відкриває вид на нього поступово, що є класичним прийомом пейзажного проектування. Сосна кримська – струнке, морозостійке дерево з декоративною корою та темно-зеленою хвоєю, яке з роками набуває все більш виразного силуету.

За будівлею зони барбекю висаджені штамбові сосни, що забезпечують затінення та створюють виразний вертикальний елемент. Їхній чистий, піднятий силует добре читається на фоні класичної будівлі.

4.2. Декоративні композиції з дерев і кущів

Деревно-кущові композиції на даному об'єкті є основою просторового та декоративного рішення ділянки. Саме вони формують «кістяк» кожної зони, забезпечують приватність, структурують простір і задають тон загальному настрою об'єкту. Підбір асортименту здійснювався з урахуванням кліматичних умов Ніжина, концепції «тихої розкоші» та побажань замовників.

Береза повисла – *Betula pendula* Roth (родина Betulaceae) листопадне дерево висотою 20–30 м з характерною білою корою і повислими гілками. Листки ромбічно-яйцеподібні, двічі-пилчасті. Квітки одностатеві, зібрані в сережки, запилення вітром. Плід – дрібний крилатий горішок. Світлолюбна, морозостійка, невибаглива до ґрунтів порода. Поширена по всій Україні, особливо в Поліссі та Лісостепу. Має важливе лісгосподарське, протиерозійне та лікарське значення.

Верба козяча 'Пендула' (*Salix caprea* 'Pendula') це штамбова декоративна форма верби козячої з повислими гілками і парасолеподібною кроною. Висота залежить від щеплення, зазвичай до 2 м. Листки зверху зелені, знизу сіруваті. Навесні цвіте сріблястими сережками ще до появи листя. Морозостійка, до ґрунту невибаглива. Садять її суто для краси – в парках і садах.

Гортензія волотиста 'Лаймлайт' (*Hydrangea paniculata* 'Limelight'). Є однією з ключових рослин об'єкту – господарі самі вказали її серед бажаних. Гортензія волотиста – листяний кущ із пишними конусоподібними суцвіттями,

що розквітають у кінці липня і зберігають декоративність до пізньої осені, поступово змінюючи колір від білосніжного до рожевого та беж. Це класичне поєднання, де динамічна форма суцвіть контрастує зі статикою колоноподібних крон (рис. 4.2).

Рис. 4.2. Гортензія волотиста ‘Лаймлайт’ (*Hydrangea paniculata* ‘*Limelight*’) [11]

Сосна кримська штамбова (*Pinus nigra subsp. pallasiana* (Lamb.) Вічнозелене хвойне дерево з широкою парасолеподібною кроною у зрілому віці та довгою темно-зеленою хвоєю. Виростає до 20–25 м у природних умовах, проте в садових посадках протягом перших 10–15 років зберігає компактні розміри. Відзначається декоративною корою – червонувато-сірою, пластинчастою у верхній частині стовбура. Є дуже посухостійкою та морозостійкою породою. На об'єкті виконує роль акцентного елементу біля головного в'їзду, поступово прикриваючи фасад і відкриваючи вид на будинок лише при наближенні.

Клен Фрімана (*Acer x freemanii* A.E. Murray). Гібридний вид між кленом червоним та кленом срібним. Відзначається стрімким ростом, стрункою формою крони та надзвичайно виразним осіннім забарвленням – листя набуває насичено-червоного та помаранчевого кольору. Дерево стійке до кліматичних

умов Лісостепу, невибагливе до ґрунту. Використовується у кулісних групах навколо басейну та в злакових маршрутах – у поєднанні з природними рослинами воно забезпечує необхідну вертикаль і сезонну зміну кольору.

Липа серцелиста 'Ранчо' (*Tilia cordata 'Rancho'*). Компактний культивар липи з правильною, густою кроною та дрібнішим листям порівняно до видового. Повільний ріст, вузьке габітус роблять цей сорт зручним для невеликих ділянок та формованих посадок. Навесні цвіте ароматними квітками, що є прекрасним джерелом нектару. Використовується у групах навколо басейну, де формує щільну зелену куліс у та захищає від погляду сусідів.

Калина звичайна 'Бульденеж' (*Viburnum opulus 'Roseum'*). Один із найбільш відомих декоративних кущів для садів у класичному стилі. Великі кулясті суцвіття, що складаються виключно зі стерильних квіток, розквітають у травні-червні і нагадують великі снігові кулі. Висота куща – до 2–3 м. Невибаглива, добре переносить умови Чернігівщини.

Ялівець козацький (*Juniperus sabina*) – кущ із розпростертою або висхідною формою росту. Вічнозелений, невибагливий, добре переносить посуху. На об'єкті використовується у двох контекстах: у групі з сосною кримською при вході виконує роль нижнього ярусу композиції та приховує основу більшого дерева; та навколо зони барбекю, де порядково висаджений по периметру альтанки як стабільний зелений бордюр.

Ірга Ламарка (*Amelanchier lamarckii*) – кущ або невелике деревце з білим цвітінням навесні, їстівними темно-синіми ягодами влітку та жовто-помаранчевим листям восени. Невибаглива, тіньовитривала, не потребує інтенсивного догляду. Поруч із дитячим майданчиком слугує безпечним, декоративним обрамленням, яке зберігає привабливий вигляд протягом усього сезону.

Дерен білий 'Сібіріка' (*Cornus alba 'Sibirica'*) – кущ із виразними прямостоячими стовбурами, декоративними ягодами та осіннім забарвленням листя. Добре переносить стриження, що робить його відмінним матеріалом для

формованих живоплотів. На ділянці використовується у вигляді стриженого бордюру по периметру тераси біля басейну – забезпечує чіткість та окресленість межі без зайвої висоти.

Клен гостролистий – (*Acer platanoides L.*) велике листопадне дерево до 30 м заввишки з густою округлою кроною. Листки великі, долоневидні, з гострими кінцями – звідси й назва. Восени жовтіють або червоніють. Квіти жовтувато-зелені, з'являються ще до листя. Плід – крилатка, літає вітром. Тіньовитривалий, морозостійкий, до ґрунту не дуже вибагливий. Ростає по всій Україні в лісах, парках і вздовж доріг.

Липа серцелиста 'Ранчо' – (*Tilia cordata 'Rancho'*) компактна декоративна форма липи серцелистої з густою конусоподібною кроною. Ростає повільніше за видову форму, висота до 8–10 м. Листки дрібніші, серцеподібні, темно-зелені. Влітку цвіте запашними жовтуватими квітками, які є чудовим медоносом. Морозостійка, витримує міські умови. Популярна в озелененні вулиць і парків.

Спірея японська – (*Spiraea japonica L.*) f. невисокий листопадний кущ до 1–1,5 м. Листки довгасті, зубчасті, влітку зелені, восени жовтіють або червоніють. Цвіте у червні–серпні дрібними рожево-малиновими квітками, зібраними у щиткоподібні суцвіття. Морозостійка, невибаглива, добре переносить обрізку. Широко використовується в декоративному озелененні – бордюри, групові посадки.

Клен гостролистий (*Acer platanoides L.*) велике листопадне дерево до 30 м з густою округлою кроною. Листки великі, долоневидні, з гострими зубцями – звідси назва. Восени жовтіють або червоніють. Квіти жовтувато-зелені, з'являються ще до листя. Плід – крилатка. Тіньовитривалий, морозостійкий, до ґрунту невибагливий. Ростає по всій Україні в лісах, парках і вздовж доріг.

Груша домашня (*Pyrus communis L.*) листопадне дерево до 20 м з пірамідальною кроною. Листки округлі, блискучі. Навесні цвіте білими квітками. Плід – соковита груша. Світлолюбна, до ґрунту помірно вибаглива. Вирощують заради плодів, є і декоративні форми.

Горіх волоський 'Ідеал' (*Juglans regia 'Ideal'*) компактний сорт волоського горіха, виведений для невеликих ділянок. Дерево до 5 м, починає плодоносити вже на 2–3 рік після посадки. Плоди звичайні, горіхи з тонкою шкаралупою. Морозостійкий, світлолюбний. Садять заради раннього і рясного врожаю.

Яблуня домашня (*Malus domestica* Borkh.) листопадне дерево до 10–15 м з розлогою кроною. Листки овальні, злегка опушені. Навесні цвіте рожево-білими запашними квітками. Плід — яблуко. Одна з найпоширеніших плодових культур України. Світлолюбна, морозостійка, до ґрунту помірно вибаглива.

Ліщина звичайна (*Corylus avellana* L.) листопадний кущ до 5 м з розлогою кроною. Листки округлі, великі, зубчасті. Квітує рано навесні — чоловічі сережки з'являються ще до листя. Плід — лісовий горіх. Тіньовитривала, морозостійка, невибаглива. Ростає в підліску лісів, садять і як плодову культуру.

Малина звичайна (*Rubus idaeus* L.) листопадний напівкущ до 1,5–2 м з дворічними стеблами. Листки складні, непарноперисті, знизу білувато-повстисті. Цвіте дрібними білими квітками, плід — червона складна кістянка. Морозостійка, вологолюбна, вибаглива до родючості ґрунту. Одна з найпопулярніших ягідних культур.

Тис ягідний (*Taxus baccata* L.) дерево або кущ до 15 м з плескатою темно-зеленою хвоєю. Плід — червона соковита ариллус, але насіння отруйне. Ростає дуже повільно, живе сотні років. Тіньовитривалий, морозостійкий. Використовується в озелененні та для стрижених живоплотів.

Туя західна 'Тоскана' (*Thuja occidentalis 'Toscana'*) кущ з вузькою колоноподібною кроною до 3–4 м. Хвоя лускоподібна, яскраво-зелена, взимку трохи буріє. Морозостійка, добре переносить обрізку. Садять переважно для живоплотів і як вертикальний акцент в озелененні.

Сосна гірська (*Pinus mugo Turra*) — кущ або невисоке дерево до 3–10 м залежно від форми. Хвоя тверда, темно-зелена, по дві в пучку, шишки дрібні.

Дуже морозостійка, росте повільно, витримує бідні ґрунти і вітри. Часто використовується в альпінаріях, на схилах і в міських парках.

Сосна чорна (Нівакі) (*Pinus nigra* J.F. Arnold) – дерево до 30 м з широкопірамідалльною кроною, у формі Нівакі формується штучно в японському стилі – з відкритими ярусами гілок. Хвоя довга, темно-зелена, жорстка, по дві в пучку. Світлолюбна, посухостійка, добре переносить міські умови. Садять як солітер і декоративний акцент.

Ялина колюча 'Коніка' (*Picea glauca* 'Conica') карликова форма з щільною конусоподібною кроною, росте дуже повільно – до 2–3 м за багато років. Хвоя дрібна, м'яка, світло-зелена. Морозостійка, але навесні може обгорати на сонці. Популярна в садах і на балконах як компактна декоративна рослина.

Ялівець козацький (*Juniperus sabina* L.) стелющийся або низькорослий кущ до 1–1,5 м з розпростертими гілками. Хвоя лускоподібна, темно-зелена, з неприємним запахом при розтиранні. Дуже морозостійкий, посухостійкий, невибагливий. Усі частини рослини отруйні. Широко використовується для озеленення схилів і як ґрунтопокривна рослина.

4.3. Квітникове оформлення території об'єкту

Квітникове та трав'янисте оформлення даного об'єкту займає особливе місце серед усіх декоративних прийомів. Відповідно до концепції «тихої розкоші» та побажань замовників, акцент зроблено не на яскравих монохромних клумбах, а на природних лучних угрупованнях, злакових масивах та м'яких квітково-трав'янистих композиціях із нейтральною кольоровою палітрою.

Злакові масиви. Злаки є однією з ключових груп рослин на даному об'єкті. Їхня рухливість під вітром, ніжні фактури та тривалий декоративний ефект – від весни до глибокої зими – роблять їх ідеальним інструментом для передачі настрою «тихої розкоші» (рис. 4.3).

Ковила найтонша 'Хвіст поні' (*Stipa tenuissima 'Pony Tails'*) – легкий, ніжний злак із тонкими шовковистими остюками, що утворюють хвилясте «море» при найменшому подиху вітру. Висота — 40–60 см. Використовується у масивах вздовж прогулянкових маршрутів, де формує головне акцентне покриття злакових алей. Нейтральний золотисто-зелений колір ковили органічно вписується у концепцію стримано-природних відтінків.

Міскантус китайський 'Грацілімус' (*Miscanthus sinensis 'Gracillimus'*) – великий декоративний злак із потужними дугоподібними стеблами висотою 1,2–1,8 м і характерними пір'ясто-рожевими суцвіттями, що з'являються у серпні. Міскантус є головним елементом динаміки у квіткових перехрестях та навколо зони барбекю: його силует виразно читається здалеку, а рухливість при вітрі підсилює природній характер локації.

Споровол розлогий (*Sporobolus heterolepis A.Gray*) – компактний аркоподібний злак висотою 60–90 см із тонкими зеленими листками та легкими прозорими суцвіттями. Відрізняється м'яким, майже «хмарним» силуетом. Використовується у лучній зоні разом із королицею та кортадерією, де формує нижній ярус природних угруповань.

Костриця Готьє (*Festuca gautieri (L.) Veldkamp*) низькорослий декоративний злак до 20–30 см, утворює щільні зелені подушки. Листки вузькі, жорсткі, яскраво-зелені, зберігають колір майже цілий рік. Цвіте влітку непомітними колосками. Невибagliва, посухостійка, морозостійка. Садять як ґрунтопокривну рослину, у рокаріях і вздовж доріжок.

Куничник гостроквітковий 'Карл Форстер' (*Calamagrostis x acutiflora 'Karl Foerster'*) – декоративний злак до 1,5–1,8 м з вертикальними жорсткими стеблами. Влітку викидає перисті колосові суцвіття, які тримаються аж до зими і виглядають декоративно навіть під снігом. Листки вузькі, темно-зелені. Морозостійкий, невивagliвий, росте на різних ґрунтах. Один з найпопулярніших декоративних злаків для сучасних садів

Міскантус китайський 'Пурпуровий' (*Miscanthus sinensis 'Purpurascens'*) – великий декоративний злак до 1,2–1,5 м. Листки вузькі, влітку зелені, але вже

з кінця літа набувають яскравого червоно-помаранчевого кольору – одна з найбільш барвистих осінніх рослин. Суцвіття пухнасті, сріблясті. Морозостійкий, світлолюбний, до ґрунту невибагливий. Садять як солітер або в групових посадках.

Вербена гібридна (*Verbena x hybrida* Groenl. & Rumphler) низькоросла розлога рослина до 30–40 см, у культурі вирощується як однорічник. Квітки дрібні, яскраві – червоні, рожеві, білі, фіолетові, зібрані у щиткоподібні суцвіття. Цвіте все літо. Світлолюбна, посухостійка. Популярна для клумб, балконів і вазонів.

Вероніка колосиста (*Veronica spicata* L.) багаторічник до 30–60 см з прямостоячими стеблами. Квітки дрібні, синьо-фіолетові, зібрані у щільні колосоподібні суцвіття. Цвіте у червні–серпні. Світлолюбна, посухостійка, морозостійка. Добре виглядає в міксбордерах і рокаріях.

Деревій цілолистий 'Нана' (*Achillea ptarmica* 'Nana') компактний багаторічник до 20–30 см. Листки вузькі, темно-зелені. Квітки білі, махрові, зібрані у щиткоподібні суцвіття. Цвіте влітку тривалий час. Морозостійкий, невибагливий, росте на будь-яких ґрунтах. Використовується для бордюрів і зрізання.

Сальвія дібровна (*Salvia nemorosa* L.) багаторічник до 40–60 см з прямостоячими стеблами і дрібними синьо-фіолетовими квітками у колосоподібних суцвіттях. Листки зморшкуваті, ароматні. Цвіте у червні–липні, при обрізці повторно. Посухостійка, морозостійка, світлолюбна. Одна з найпопулярніших рослин для міксбордерів.

Чебрець повзучий (*Thymus serpyllum* L.) низькорослий напівкущ до 10–15 см, утворює щільні килимки. Листки дрібні, ароматні. Цвіте у червні–серпні дрібними рожево-фіолетовими квітками. Дуже посухостійкий, морозостійкий, невибагливий. Використовується як ґрунтопокриття рослина, у рокаріях і між камінням.

Аліум гігантський (*Allium giganteum* Regel) цибулинна рослина до 1–1,5 м. Навесні викидає високе стебло з великою кулястою фіолетовою

головкою суцвіття. Листки широкі, сизувато-зелені, відмирають до цвітіння. Світлолюбний, посухостійкий. Садять як акцент у міксбордерах

Пеннісетум лисохвостий (*Pennisetum alopecuroides* (L.) Spreng.) декоративний злак до 60–90 см з дугоподібно повислими листками. Суцвіття — пухнасті циліндричні колоски, схожі на лисячий хвіст, з'являються у серпні–вересні. Світлолюбний, посухостійкий, морозостійкий. Гарно виглядає в міксбордерах і біля водойм.

Кортадерія Селло (*Cortaderia selloana* (Schult. & Schult.f.) Asch. & Graebn.) – велика, виразна рослина з пишними сріблясто-білими волоттями висотою до 2,5–3 м. Є домінантою лучної зони – виступає монументальним акцентом у відкритому просторі квіткового луку.

Рис. 4.3. Злаковий маршрут із ковилою найтоншою (розроблено автором)

Серед трав'янистих квіткових рослин на об'єкті використані види, що забезпечують тривалу декоративність та підтримують природний характер ділянки.

Лаванда вузьколиста (*Lavandula angustifolia* Mill.) – багаторічна рослина з вузьким сріблясто-зеленим листям та характерними фіолетовими суцвіттями. Цвіте в червні–липні, ароматна, привертає запилювачів. Висаджена у масивах поблизу плодового саду та городу – виконує як

декоративну, так і утилітарну функцію (відлякує шкідників, приваблює комах-запилювачів). Нейтральний сіро-фіолетовий колір лаванди добре вписується у загальну кольорову палітру об'єкту (рис. 4.4).

Рис. 4.4. Лаванда вузьколиста (*Lavandula angustifolia* Mill.) [12]

Люпин багатолістий (*Lupinus polyphyllus* Lindl.) – потужна вертикальна рослина з великими свічковидними суцвіттями у травні-червні. Окрім декоративного ефекту, є рослиною-сидератом: збагачує ґрунт азотом і покращує його структуру, що особливо цінно у господарській зоні. Висаджений у масивах поруч із лавандою та непетою.

Непета Фассена (*Nepeta x faassenii* Bergmans ex Stearn) – невисокий (30–40 см), стелиться багаторічник із дрібним ароматним листям і тривалим блакитно-фіолетовим цвітінням з червня по вересень. Є «з'єднуючою» рослиною в масивах поблизу господарської зони: заповнює простір між більшими рослинами, тримає безперервну декоративність після відцвітання лаванди і люпину.

Королиця звичайна ('*Vulgare*' *Leucanthemum vulgare* Lam.) – класична лучна ромашка із великими білими квітками. Цвіте в червні–серпні, натуралізується та поширюється самосівом, що підтримує природний характер лучної зони. Є важливим компонентом квіткового луку разом із кортадерією та споролом.

Всі підібрані квіткові та злакові рослини відповідають кільком важливим критеріям: зимостійкість в умовах Чернігівської області, мінімальний догляд після укорінення, тривалий декоративний ефект та органічність у поєднанні одне з одним. Загальна кольорова палітра квіткового наповнення витримана у природних, стриманих відтінках – срібло, беж, білий, пастельно-фіолетовий – що повністю відповідає концепції «тихої розкоші».

РОЗДІЛ 5

АГРОТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ ЗІ СТВОРЕННЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ОБС'КТУ

Реалізація будь-якого ландшафтного проєкту складається з двох рівно важливих етапів: безпосереднього створення об'єкту та його подальшої грамотної експлуатації. Перший етап охоплює всі будівельні, монтажні та посадкові роботи, що виконуються відповідно до затвердженого проєкту. Другий – це системний догляд за рослинністю, покриттями та малими архітектурними формами протягом усього терміну існування об'єкту. Без належного агротехнічного супроводу навіть найретельніше розроблений проєкт не досягне своєї декоративної мети, адже рослини потребують уваги, своєчасного підживлення, захисту й формування.

На об'єкті проєктування, розташованому в Ніжині Чернігівської області, передбачено комплекс агротехнічних заходів, що враховує кліматичні особливості регіону, видовий склад насаджень та функціональне призначення кожної зони. Чернігівська область належить до зони помірно-континентального клімату з відносно холодними зимами та теплим літом, що зумовлює специфічні вимоги до укріплення окремих видів рослин, строків проведення посадок і поливного режиму.

Послідовність виконання робіт побудована таким чином, щоб кожен наступний етап логічно впливав із попереднього. Спочатку завозяться будівельні матеріали для мощення та організовується доставка посадкового матеріалу з розсадників. Після цього виконується підготовка поверхні: вирівнювання рельєфу, хімічна обробка від бур'янів і підготовка посадкових ям із внесенням поживного субстрату. Паралельно прокладається система крапельного поливу та встановлюється мережа садового освітлення. Висадка рослин проводиться поетапно – спочатку великі дерева та кущі, потім багаторічники, злаки та однорічники.

Порядок проведення підготовчих робіт та реалізації проектних пропозицій

Терміни	Етапність
Друга декада березня	Прихід матеріалів для будівництва доріжок
Друга декада березня	Підбір та доставка рослин із розсадників
Перша декада квітня	Вирівнювання профілю ділянки
Квітень	Проектування доріжок та встановлення мережі освітлення
Перша декада травня	Обприскування бур'янів гербіцидами
Перша декада травня	Підготовка посадкових ям, підвезення та засипання поживного ґрунту
Друга декада квітня	Прокладання системи поливу
Друга декада квітня	Висаджування дерев та чагарників
Кінець квітня	Укладка захисного агроволокна та прокладання поливу під посаджені рослини
Кінець квітня	Висадка прямих рослин і трав
Початок травня	Висівання газонного покриття та злаків
Травень	Висадка багаторічних квіткових рослин
Травень–червень	Висадка однорічних рослин у квітники та вазони

Дотримання запропонованої послідовності дозволяє уникнути пошкодження вже висаджених рослин під час земляних і будівельних робіт, а також забезпечує своєчасне встановлення системи поливу до настання посушливого літнього сезону.

Порядок догляду за деревами і кущами передбачає виконання таких заходів протягом вегетаційного сезону:

- 1) полив та вологозарядні заходи;
- 2) внесення мінеральних і органічних добрив;
- 3) укриття чутливих до морозу рослин на зимовий період;
- 4) дощування листяних крон у спекотний сезон;
- 5) рихлення та мульчування пристовбурних лунок;
- 6) механічне та хімічне знищення бур'янів;
- 7) обробка механічних пошкоджень та порожнин стовбурів;
- 8) формувальна та санітарна обрізка крони.

Полив. Забезпечення рослин достатньою кількістю вологи є найважливішим із регулярних заходів із догляду. Особливо критичним воно є у перші два роки після висадки, коли коренева система ще не встигла сформуватися настільки, щоб самостійно забезпечувати потреби рослини. На об'єкті передбачено систему крапельного поливу, яка підтримує рівномірну вологість у пристовбурній зоні без надмірного перезволоження та змивання ґрунту.

Оптимальна вологість ґрунту для більшості деревних і кущових рослин становить близько 60–80 % від повної вологоємності. На даній ділянці переважають суглинки середньої зв'язності, тому одноразова норма поливу на одне доросле дерево складає близько 80–100 літрів, для кущів – 25–35 літрів. Найбільш інтенсивний полив проводиться у травні та червні, коли рослини найактивніше ростуть. З кінця серпня поливи поступово скорочують, щоб підготувати рослини до здерев'яніння пагонів.

У сухий осінній сезон, за 2–3 тижні до очікуваного настання морозів, проводиться вологозарядний полив – рясне одноразове зволоження ґрунту на глибину залягання коренів. Цей захід суттєво підвищує морозостійкість рослин, оскільки волога земля промерзає значно повільніше та рівномірніше, ніж суха.

Внесення добрив. Декоративні рослини, висаджені в культурному середовищі ділянки, позбавлені природного надходження поживних речовин. Тому систематичне підживлення є обов'язковою умовою їх повноцінного росту та декоративності. Перед початком підживлення рекомендується провести агрохімічний аналіз ґрунту, щоб скоригувати дози відповідно до фактичного вмісту елементів живлення.

Навесні, до початку активної вегетації, вносяться азотовмісні добрива, що стимулюють ріст пагонів та формування листя. У другій половині літа перевагу надають калійно-фосфорним сумішам, які сприяють визріванню деревини та підготовці рослини до зими. Для хвойних порід добриво вносять одноразово навесні або використовують спеціальні повільно розчинні

гранульовані суміші. Злаки підживлюють двічі на сезон – навесні азотом та в кінці літа комплексним добривом.

Ознаками нестачі живлення є уповільнений приріст, подрібнення та пожовтіння листя, слабкість пагонів. При виявленні таких симптомів рекомендується позакоренева підгодівля шляхом обприскування листя розчином мікроелементів.

Укриття рослин на зиму. Більшість підібраного асортименту є зимостійкою для умов Чернігівської області, проте певні види потребують захисту у молодому віці. Пристовбурну зону гортензії волотистої мульчують корою або торфом шаром 10–15 см, що значно зменшує глибину промерзання ґрунту. Молоді екземпляри туї та тису вкривають агроволокном для захисту від сонячних опіків у лютому–березні. Злакові рослини в укритті не потребують, оскільки їх надземна частина відмирає природним чином.

Дощування крон. У спекотні та посушливі проміжки сезону на листі дерев накопичується шар пилу, що закупорює пори та порушує нормальний газообмін. Щоб уникнути цього, рекомендується регулярно дощувати крони листяних дерев і кущів у ранкові або вечірні години – 2–3 рази на тиждень у спекотні тижні. Хвойні рослини також добре реагують на дощування: хвоя туї та ялин за посухи набуває бурого відтінку, тому їх зрошення є не менш важливим.

Догляд за ґрунтом. Пристовбурні лунки необхідно підтримувати в розпушеному стані. Ущільнений ґрунт перешкоджає надходженню повітря до коренів та всмоктуванню вологи. Після кожного поливу або дощу рекомендується легке рихлення на глибину 5–7 см. Пристовбурні зони мульчуються деревною корою шаром 5–8 см – це зберігає вологу та пригнічує бур'яни. Раз на 2–3 роки рекомендується промивання ґрунту: норма — 120–160 л/м² для суглинків.

Боротьба з бур'янами. На об'єкті застосовуються два методи: механічний та хімічний. Механічний – ручна прополка – є основним поблизу декоративних рослин. Хімічний, із застосуванням гербіцидів суцільної дії, використовується

виключно на підготовчому етапі – до висадки рослин. У злакових масивах застосовується лише механічний метод, оскільки більшість гербіцидів однаково пошкоджує і культурні злаки. Регулярне мульчування є ефективною профілактичною мірою проти появи бур'янів.

Формувальна та санітарна обрізка. Формувальна обрізка проводиться рано навесні – у лютому або на початку березня — до початку вегетації. Її завдання – підтримувати задану форму крони у топіарних елементах: колоноподібних туях, живоплоті з дерену та тисах. Без регулярного формування ці рослини поступово втрачають чіткі контури, що суперечить концепції об'єкту.

Санітарна обрізка проводиться щороку впродовж вегетаційного сезону – відразу після виявлення сухих, пошкоджених або хворих гілок. Видаленню підлягають також пагони, що ростуть усередину крони або перетинаються. Місця зрізів на великих гілках обробляються садовим варом. Гортензія волотиста потребує щорічного видалення відцвілих суцвіть на початку березня. Злаки скошуються один раз на рік наприкінці лютого — на початку березня.

Догляд за газоном та злаковими масивами. Газонна трава підстригається в середньому раз на 7–10 днів у активний сезон, утримуючи висоту покриву на рівні 4–6 см. Надто коротка стрижка послаблює газон і робить його вразливим до посухи та хвороб. Навесні газон прочісується ротаційними граблями для видалення відмерлої підстилки. Підживлення проводиться тричі за сезон: навесні – азотним добривом, влітку – комплексним, восени – калійно-фосфорним.

Декоративні злаки – ковила, споробол, міскантус, пеннісетум – є невибагливими рослинами і не потребують частого втручання. Їх відмерла надземна частина не видаляється восени, а залишається до весни як декоративний елемент. Прибирання відмерлої маси відбувається один раз – ранньої весни, щоб не перешкоджати росту свіжих пагонів. Злаки мульчуються навесні та поливаються в посушливі проміжки.

Отже, визначено повний комплекс агротехнічних заходів, необхідних для якісного створення та тривалої експлуатації об'єкту. Послідовність реалізаційних робіт побудована з урахуванням кліматичних умов Ніжина та видового складу насаджень. Розроблений режим догляду – полив, підживлення, укриття, обрізка, боротьба з бур'янами та мульчування – забезпечує стабільний розвиток рослин і збереження декоративного вигляду всіх зон ділянки впродовж усього сезону. Дотримання наведених рекомендацій дозволить об'єкту досягти повноцінного декоративного ефекту вже через 3–4 роки після посадки.

ВИСНОВКИ

У бакалаврській кваліфікаційній роботі на основі проведених досліджень, аналізу вихідних даних та розроблених проєктних пропозицій зроблено такі загальні висновки:

1. Організація присадибної ділянки (малого саду) є ключовим елементом формування гармонійного життєвого простору людини. Сучасні світові та вітчизняні тенденції ландшафтного проєктування базуються на принципах екологічності, натуралізму, функціональності, мінімалізму та інтеграції розумних технологій. Було встановлено, що сучасний підхід вимагає збереження природного балансу та раціонального поєднання закордонних стилістичних прийомів з українськими традиціями садово-паркового будівництва.

2. В основу розробленого ландшафтно-планувального рішення об'єкта покладено чітке функціональне зонування з метою забезпечення максимального комфорту та задоволення потреб замовника. На території присадибної ділянки виділено вхідну (парадну) зону, зону індивідуального та колективного відпочинку, господарську зону, дитячий майданчик, а також зону плодового саду. Організовано ергономічну дорожньо-стежкову мережу, яка гармонійно пов'язує всі зони між собою, оптимізує транзитні потоки та підкреслює просторову глибину малого саду.

3. Сформовано об'ємно-просторову композицію та прийоми декоративного оформлення, які базуються на принципах художньої виразності та балансу архітектурних форм і природних компонентів. Рослинне наповнення ділянки деталізовано через створення стійких декоративних груп дерев і кущів, екологічно збалансованих квітників (міксбордерів) безперервного цвітіння та влаштування партерного газону. Для посилення естетичного сприйняття та функціональності простору в проєкті передбачено

використання сучасних малих архітектурних форм (альтанки, лави, перголи) та декоративних елементів благоустрою.

4. Підібрано асортимент рослин із високими декоративними та фітомеліоративними властивостями, які є повністю адаптованими до еколого-кліматичних умов району досліджень. До складу дендроплану та асортиментних відомостей включено як базові стійкі породи (клен, липа, декоративні яблуні, сосни, бузок, спіреї), так і сучасні сортові багаторічники й декоративні злаки (ковила, міскантус, пеннісетум), що забезпечують текстурне різноманіття ділянки впродовж усього року.

5. Запроєктовано повний комплекс агротехнічних заходів зі створення та подальшої експлуатації об'єкта, що гарантує його тривалу життєздатність та збереження декоративного вигляду. Розроблений технологічний регламент включає послідовність підготовки ґрунту, посадки матеріалу, влаштування систем автоматичного поливу та дренажу, диференційоване підживлення (азотне навесні, калійно-фосфорне восени), регулярну стрижку газонів, а також специфічний догляд і обрізку дерев, кущів та декоративних злакових масивів у весняно-осінній період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Lost Gardens of Heligan : official website. URL: <https://www.rhs.org.uk/gardens/gardendetails/the-lost-gardens-of-heligan> (дата звернення: 01.06.2026).
2. Northumberlandia: visitors take a toll on the ‘Lady of the North’ / The Guardian. 2023. 30 Apr. URL: <https://www.theguardian.com/uk-news/2023/apr/30/northumberlandia-visitors-take-a-toll-on-the-lady-of-the-north> (дата звернення: 01.06.2026).
3. Versailles / Welkeys Club. URL: <https://club.welkeys.com/en/destinations/versailles> (дата звернення: 01.06.2026).
4. Yapay Zeka Destekli Kent Bahçeleri: Küresel Uygulamalar ve Geleceği / Plant Dergisi. URL: <https://www.plantdergisi.com/haber-yapay-zeka-destekli-kent-bahceleri-kuresel-uygulamalar-ve-gelecegi-4706.html> (дата звернення: 01.06.2026).
5. 6 Ways To Make Money From Recycling In Singapore / DollarsAndSense. URL: <https://dollarsandsense.sg/6-ways-make-money-recycling-singapore/> (дата звернення: 01.06.2026).
6. A view of a fountain in the middle of a park : [photo] / Unsplash. URL: <https://unsplash.com/photos/a-view-of-a-fountain-in-the-middle-of-a-park-zhruK9GnvHY> (дата звернення: 01.06.2026).
7. Тренди у сучасному ландшафтному дизайні: інноваційні рішення та ідеї / DubnoStone. URL: <https://dubnostone.com/trendy-u-suchasnomu-landshaftnomu-dyzajni-innovaczijni-rishennya-ta-ideyi/> (дата звернення: 01.06.2026).
8. Офіційний документ / Ніжинська міська рада. URL: <https://nizhynrada.gov.ua/files/2019-01-22/o0y5mVxm7M.pdf> (дата звернення: 01.06.2026).

9. Екстракт-концентрат лаванди / Sapone. URL: <https://sapone.com.ua/ua/shop/product/ekstrakt-kontsentratt-lavandy> (дата звернення: 01.06.2026).

10. Google Maps. URL: https://www.google.com/maps/@51.0373908,31.8927667,567m/data=!3m1!1e3?entry=ttu&g_ep=EgoYMDI2MDUyNy4wIKXMDSOASAFQAw%3D%3D (дата звернення: 01.06.2026).

11. Гортензія волотиста Меджикал Кендл (*Hydrangea paniculata* Magical Candle) / Proxima. URL: <https://proxima.net.ua/hortenziya-volotysta-medzhykal-kendl.html> (дата звернення: 01.06.2026).

12. Лаванда вузьколиста Hidcote (*Lavandula angustifolia* Hidcote) / Dvorik. URL: <https://dvorik.ua/product/lavanda-vuzkolysta-lavandula-angustifolia-hidcote-c5> (дата звернення: 01.06.2026).

13. Загублені сади Хелігана (*The Lost Gardens of Heligan*). Офіційний сайт. URL: <https://www.rhs.org.uk/gardens/gardendetails/the-lost-gardens-of-heligan> (дата звернення: 15.05.2026).

14. Garden of Cosmic Speculation. Офіційний сайт. URL: <https://www.theguardian.com/uk-news/2023/apr/30/northumberlandia-visitors-take-a-toll-on-the-lady-of-the-north> (дата звернення: 15.05.2026).

15. Château de Versailles. Les jardins. Офіційний сайт. URL: <https://en.chateauversailles.fr/discover/estate/gardens> (дата звернення: 15.05.2026).

16. Rikugien Garden. Tokyo Metropolitan Park Association. URL: <https://www.tokyo-park.or.jp/park/format/index031.html> (дата звернення: 15.05.2026).

17. Gardens by the Bay Singapore. Офіційний сайт. URL: <https://www.gardensbythebay.com.sg> (дата звернення: 15.05.2026).

18. Giardino di Boboli, Firenze. Polo Museale della Toscana. URL: <https://www.uffizi.it/boboli> (дата звернення: 15.05.2026).

19. Тренди у сучасному ландшафтному дизайні – інноваційні рішення та ідеї. Ландшафтний двір. URL: <https://dubnostone.com/trendy-u-suchasnomu-landshaftnomu-dyzajni-innovacziyni-rishennya-ta-ideyi/> (дата звернення: 10.05.2026).

20. Стратегія розвитку Ніжинської міської об'єднаної територіальної громади. Ніжинська міська рада. URL: <https://nizhynrada.gov.ua/files/2019-01-22/o0y5mVxm7M.pdf> (дата звернення: 15.05.2026).

21. Багацька О. М. Рекомендації щодо використання культивованих дерев'янистих ліан у вертикальному озелененні м. Києва / О. М. Багацька. Київ : Видачничий центр НУБіП України, 2008. 50 с.

22. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць : підручн. / В. П. Кучерявий, В. С. Кучерявий. Львів : Новий Світ-2000, 2021. 666 с.

23. Романча Л. В. Озеленення села / Л. В. Романча. Київ : Урожай, 1989. 84 с.

24. Тихонов В. І. Озеленення міст і селищ / В. І. Тихонов, В. Ф. Петренко, В. А. Садова. Київ : Будівельник, 1990. 208 с.

25. Клімат Чернігівської області. Чернігівський ЦГМ. URL: <https://ch-pogoda.com.ua/index.php/home/klimat> (дата звернення: 10.05.2026).

26. Ніжин – місто Чернігівської області. Чернігівська обласна державна адміністрація. URL: <https://cg.gov.ua/index.php?id=1825&tp=1> (дата звернення: 10.05.2026).

27. ДБН Б.2.2-5:2011. Благоустрій територій. Київ : Мінрегіон України, 2011. URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3256066732866930460 (дата звернення: 12.05.2026).

28. Про благоустрій населених пунктів : Закон України від 06.09.2005 № 2807-IV : станом на 30 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2807-15> (дата звернення: 12.05.2026).

29. Сучасний ландшафтний дизайн: топ тренди та стильні рішення для вашого саду. Homedesign. URL: <https://www.homedesign.in.ua/suchasnyy->

landshaftnyy-dyzayn-top-trendy-ta-stylni-rishennia-dlia-vashoho-sadu/ (дата звернення: 10.05.2026).

30. Тренди ландшафтного дизайну 2025 року. Greentrava. URL: <https://greentrava.com.ua/uk/trendy-u-landshaftnomu-dyzaini-na-2025-rik/> (дата звернення: 10.05.2026).

31. Кучерявий В. П., Кучерявий В. С. Озеленення населених місць : підручник. Львів : Новий Світ-2000, 2020. С. 16–45.

32. Мельничук Н. Я., Генік Я. В. Еколого-біологічні основи формування садово-паркових композиційних груп. Науковий вісник НЛТУ України. 2019. Т. 29, № 6. С. 9–13. URL: <https://doi.org/10.15421/40290601> (дата звернення: 05.05.2026).

33. Бондар Ю. А. Ґрунти Чернігівщини та їх агрохімічна характеристика для вирощування декоративних культур. Вісник аграрної науки Чернігівського регіону. 2021. Вип. 3. С. 45–51.

34. ДБН В.2.5-28:2018. Природне і штучне освітлення (зі змінами від 01.03.2023). [Чинний від 2019-03-01]. Київ : Мінрегіон України, 2018. 124 с.

35. Кліматичний паспорт міста Ніжин Чернігівської області / Центральна геофізична обсерваторія імені Бориса Срезневського. URL: <https://cgo-sreznevskiy.kyiv.ua/uk/diialnist/klimatolohichna/> (дата звернення: 21.04.2026).

36. Колесніченко О. В. Фітодизайн та композиційні засади створення декоративних рослинних угруповань на присадибних ділянках. Ландшафтна архітектура. 2020. № 4. С. 12–19.

37. Лазарева О. В. Малі архітектурні форми в організації та благоустрої приватних садиб. Містобудування та територіальне планування. 2022. Вип. 79. С. 164–171.

38. Олексієнко Т. М. Використання топіарних форм хвойних та листяних рослин у регулярних зонах саду. Наукові праці НУБіП України. Серія: Лісівництво та декоративне садівництво. 2023. Вип. 312. С. 88–94.

39. Палкін Ю. І. Агротехніка вирощування декоративних культур у зоні Полісся та Лісостепу. Київ : Урожай, 2019. С. 134–142.

40. Річка Остер: екологічний стан, водний режим та підземні джерела Чернігівського регіону / Департамент екології та природних ресурсів Чернігівської ОДА. Чернігів, 2024. С. 12–15.

41. Сидоренко О. П. Автоматизовані системи крапельного поливу та дренажу зелених насаджень : інструктивно-методичні матеріали. Київ : Агропром, 2021. С. 34–39.

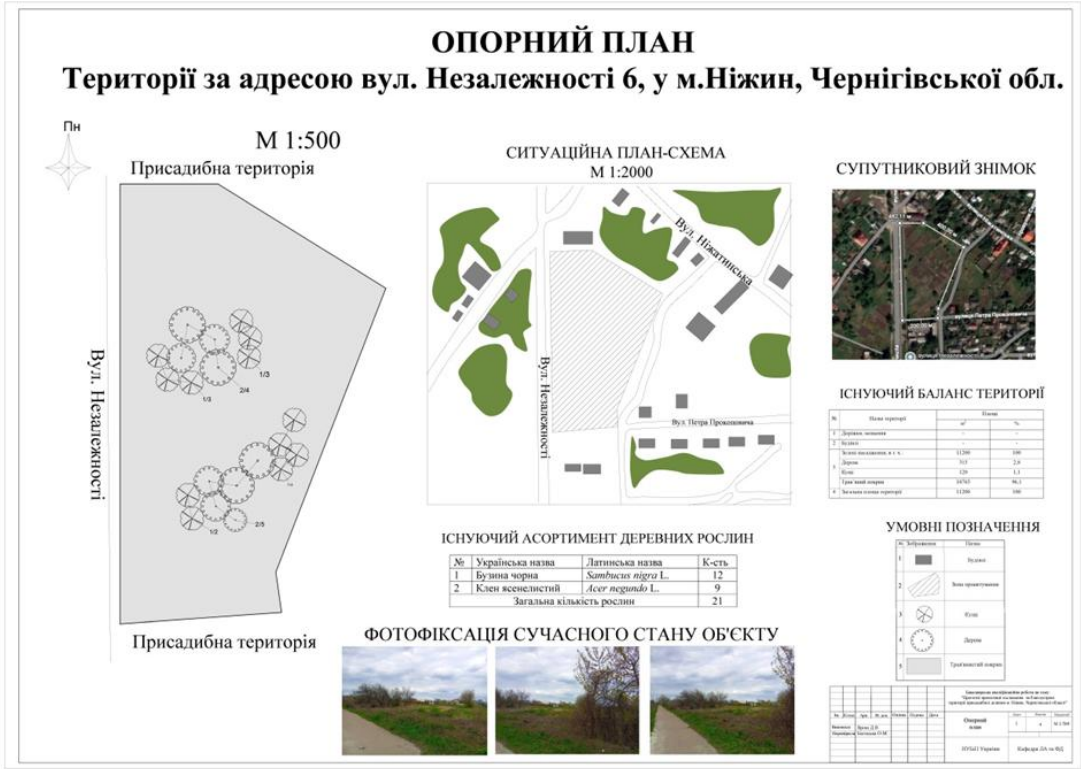
42. Суханова Н. В. Газонні покриття на присадибних ділянках: підбір травосумішей та технологія створення. Вісник ХНАУ. Серія: Агрономія. 2022. № 3. С. 102–109.

43. Якубенко Б. І., Попович С. Ю. Геоботаніка: природна рослинність та дендрофлора Лісостепу України. Київ : Фітосоціоцентр, 2019. С. 267–274.

ДОДАТКИ

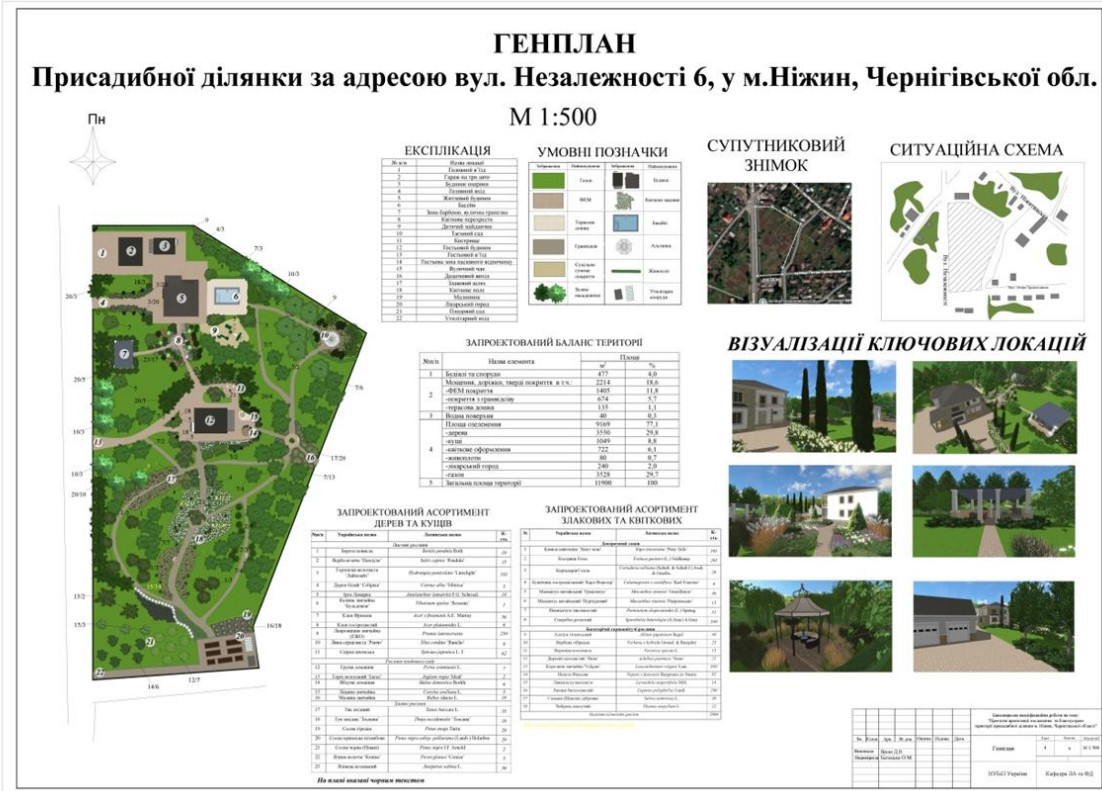
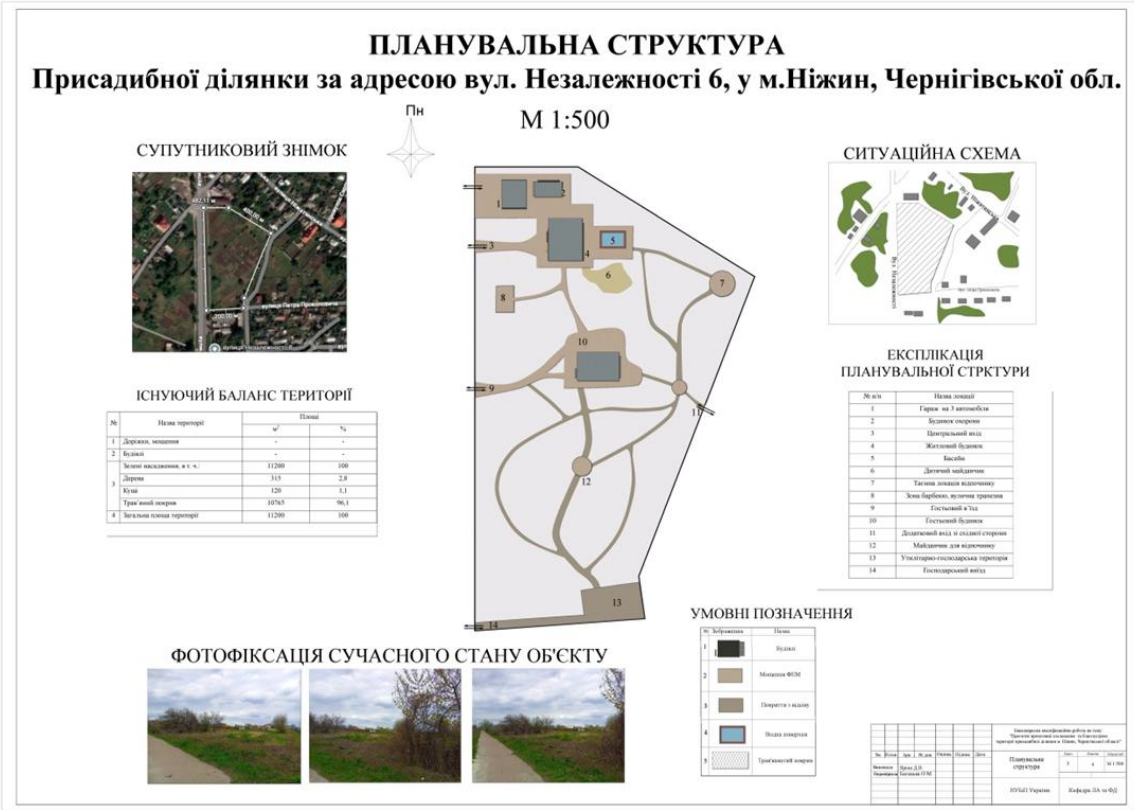
ДОДАТОК А

Додаток А1

Додаток А2

ДОДАТОК В
Візуалізації проектних пропозицій

Рис. В1. Вид із виходу гостьового будинку (розроблено автором)

Рис. В2. Вхідна група перед гостьовим будинком (розроблено автором)

Рис. В3. Зона кострища біля гостьового будинку (розроблено автором)

Рис. В4. Зона відпочинку за гостьовим будинком (розроблено автором)

Рис. В5. Двір за гостьовим будинком (розроблено автором)

Рис. В6. Насадження біля гостьового будинку (розроблено автором)

Рис. В7. Вузлова композиція біля додаткового виходу. Вид 1
(розроблено автором)

Рис. В8. Вузлова композиція біля додаткового виходу. Вид 2
(розроблено автором)

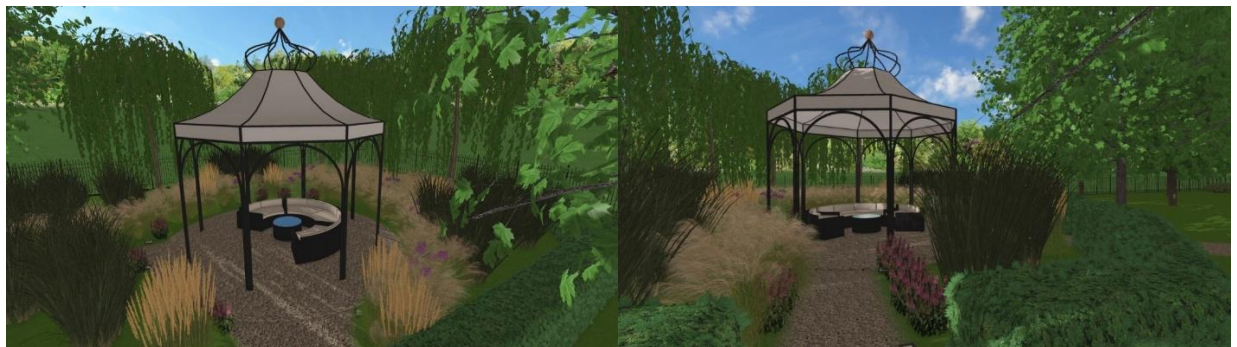

Рис. В9. Таємний сад (розроблено автором)

ДОДАТОК С

Таблиця С1

Запроектований асортимент деревних рослин

№н/п	Українська назва	Латинська назва	К-сть
Листяні рослини			
1	Береза повисла	<i>Betula pendula</i> Roth	10
2	Верба козяча 'Пендула'	<i>Salix caprea</i> 'Pendula'	15
3	Гортензія волотиста 'Лаймлайт'	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Limelight'	101
4	Дерен білий 'Сібіріка'	<i>Cornus alba</i> 'Sibirica'	5
5	Ірга Ламарка	<i>Amelanchier lamarckii</i> F.G. Schroed.	14
6	Калина звичайна 'Бульденеж'	<i>Viburnum opulus</i> 'Roseum'	1
7	Клен Фрімена	<i>Acer x freemanii</i> A.E. Murray	56
8	Клен гостролистий	<i>Acer platanoides</i> L.	6
9	Лавровишня звичайна (ЕЖО)	<i>Prunus laurocerasus</i>	234
10	Липа серцелиста 'Ранчо'	<i>Tilia cordata</i> 'Rancho'	9
11	Спірея японська	<i>Spiraea japonica</i> L. f.	62
Рослини плодового саду			
12	Груша домашня	<i>Pyrus communis</i> L.	7
13	Горіх волоський 'Ідеал'	<i>Juglans regia</i> 'Ideal'	2
14	Яблуня домашня	<i>Malus domestica</i> Borkh.	6
15	Ліщина звичайна	<i>Corylus avellana</i> L.	3
16	Малина звичайна	<i>Rubus idaeus</i> L.	18
Хвойні рослини			
17	Тис ягідний	<i>Taxus baccata</i> L.	35
18	Туя західна 'Тоскана'	<i>Thuja occidentalis</i> 'Toscana'	16
19	Сосна гірська	<i>Pinus mugo</i> Turra	29
20	Сосна кримська штамбова	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe	29

Продовження табл. С1

21	Сосна чорна (Нівакі)	<i>Pinus nigra</i> J.F. Arnold	2
22	Ялина колюча 'Коніка'	<i>Picea glauca</i> 'Conica'	5
23	Ялівець козацький	<i>Juniperus sabina</i> L.	36
Загальна кількість рослин			701

Таблиця С2

Запроектований асортимент квіткових рослин та декоративних злаків

№	Українська назва	Латинська назва	К-сть
Декоративні злаки			
1	Ковила найтонша 'Хвіст поні'	<i>Stipa tenuissima</i> 'Pony Tails'	595
2	Костриця Готьє	<i>Festuca gautieri</i> (L.) Veldkamp	205
3	Кортадерія Селло	<i>Cortaderia selloana</i> (Schult. & Schult.f.) Asch. & Graebn.	20
4	Куничник гостроквітковий 'Карл Форстер'	<i>Calamagrostis x acutiflora</i> 'Karl Foerster'	9
5	Міскантус китайський 'Грацілімус'	<i>Miscanthus sinensis</i> 'Gracillimus'	30
6	Міскантус китайський 'Пурпуровий'	<i>Miscanthus sinensis</i> 'Purpurascens'	15
7	Пеннісетум лисохвостий	<i>Pennisetum alopecuroides</i> (L.) Spreng.	52
8	Споробол розлогий	<i>Sporobolus heterolepis</i> (A.Gray) A.Gray	540
Багаторічні гарноквітучі рослини			
9	Аліїум гігантський	<i>Allium giganteum</i> Regel	40
10	Вербена гібридна	<i>Verbena x hybrida</i> Groenl. & Rumpler	25
11	Вероніка колосиста	<i>Veronica spicata</i> L.	13
12	Деревій цілолистий 'Нана'	<i>Achillea ptarmica</i> 'Nana'	22
13	Королиця звичайна 'Vulgare'	<i>Leucanthemum vulgare</i> Lam.	680
14	Непета Фассена	<i>Nepeta x faassenii</i> Bergmans ex Stearn	92
15	Лаванда вузьколиста	<i>Lavandula angustifolia</i> Mill.	14

Продовження табл. С2

16	Люпин багатолистий	<i>Lupinus polyphyllus</i> Lindl.	200
17	Сальвія (Шавлія) дібровна	<i>Salvia nemorosa</i> L.	30
18	Чебрець повзучий	<i>Thymus serpyllum</i> L.	22
Загальна кількість рослин			2604

Таблиця С3

Існуючий баланс території

№	Назва території	Площі	
		м ²	%
1	Доріжки, мощення	-	-
2	Будівлі	-	-
3	Зелені насадження, в т. ч.:	11200	100
	Дерева	315	2,8
	Кущі	120	1,1
	Трав'яний покрив	10765	96,1
4	Загальна площа території	11200	100

Таблиця С4

Запроектований баланс території

№п/п	Назва елемента	Площі	
		м ²	%
1	Будівлі та споруди	477	4,0
2	Мощення, доріжки, тверді покриття в т.ч.:	2214	18,6
	-ФЕМ покриття	1405	11,8
	-покриття з гранвідсіву	674	5,7
	-терасова дошка	135	1,1
3	Водна поверхня	40	0,3
4	Площа озеленення	9169	77,1
	-дерева	3550	29,8
	-кущі	1049	8,8

Продовження табл. С4

	-квіткове оформлення	722	6,1
	-живоплоти	80	0,7
	-лікарський город	240	2,0
	-газон	3528	29,7
5	Загальна площа території	11900	100